

בעזרת ה' יתברך

תלמוד

ירושלמי ערוך

ונלוה אליו קונטרס

זכרנו את ציון

להקל זכירת תלמוד ירושלמי

מסכת דמאי מדף נד: עד כלאים דף ו:

מטרת הגמרא "ירושלמי ערוך"

הן ידוע אצל לומדי תלמוד ירושלמי, כי עיקר הקושי שנפגשים בה בעת לימוד הירושלמי הוא, שאין מכירין איפה מתחיל הענין ואיפה מסתיים, מהו קושיא ומהו תירוץ, מהו המשך ארוך ומהו ענין לעצמו, וכן כל כיוצ"ב. לכן במהדורה זו הדפסנו כל הירושלמי בפיסוק מלא, באופן שיראה הקורא לעיניו את כל נוסח הגמרא מפוסק ומסודר היטב, דבר דבור על אופניו, ונקוה שיהיה לתועלת הלומדים.

- א. כל הדפים הם לפי דפי עוז והדר.
- ב. כל הפיסקות נעשו לפי ביאור הגר"ח"ק.
- ג. וזאת למודעי שלא באנו בזה להכריע בגוף נוסח הגמרא, במקומות שיש שינויי נוסחאות, אלא שבדרך כלל נמשכנו אחר נוסח הגר"ח"ק והשתדלתי לציינם, היות שהעריכה נעשית על פי פירושו.

נתנדב לע"נ

הרה"ח ירחמיאל ברוך משה ב"ר
אלטר יעקב הלוי ז"ל
נפטר כ"ו סיון תש"פ

ולע"נ

האשה החשובה רבקה בת ר' יוסף
אריה צבי ע"ה
נפטרה א' תמוז תשס"ה

להשיג הספר או לנדב

אשמח לקבל הערות ותיקונים

בארץ ישראל: 055-319-5633

בארה"ב: 347-565-4381

Rememberyerushalmi@gmail.com

© כל הזכויות שמורות

מסכת דמאי

פרק ששי המקבל

משנה ב'

כהן ולוי שקיבלו שדה מישראל – כשם שחולקין בחולין, כך חולקין בתרומה, **רבי אליעזר** אומר: המעשר שלהן, שעל מנת כן באו.

גמרא

מתיבין רבנין לרבי אליעזר – במה קנו? אמר להן – אין אתם מודין לי שאם התנו ביניהן שאין חולקין במעשרות? אפילו התנו במה קנו? סתמו נעשה כאומר – "תלוש מן הקרקע הזה שתיקנו לך מעשרותיו". אמר ליה – אופנא לית לון אופנא, לית לסתמא נעשה כאומר – "תלוש מן הקרקע הזה שיקח לך אחד מעשרה שבו".

תני:

כהן מכהן, לוי מלוי, ישראל מישראל – חולקין למעשרות.

נה. למי נצרכה?

לרבי אליעזר,

אף אל גב דרבי **ליעזר** אומר – מעשר שלהן, שעל מנת כן באו.

מודי הוא הכא שהן חולקין במעשרות.

ישראל שקיבל שדה מכהן;

אמר לו – "על מנת שיהו המעשרות שלי או שלך או שלי ושלך", מותר.

כהן שקיבל שדה מישראל;

אמר לו – "על מנת שיהו המעשרות שלי" – מותר.

"שלך" – אסור.

"שלי ושלך" – אסור.

קיבלה ממנו כדרך המקבלין – מותר, ואם לאו – אסור.

בלא כך אין המעשרות שלהן?

אלא הכני שלי שלי, שלך שלי ושלך;

אם קיבלה ממנו כדרך המקבלין – מותר.

ואם לאו – אסור.

ישראל שקיבל שדה מישראל;

"על מנת שיהו המעשרות של זה" – אסור.

"שאטלם אני ואתנם לזה" – מותר.

ולא דא היא קדמייתא?

נה: אמר רבי אחא – אם תירצה ביניהן.

אמר רבי יוסי:

הדא דתימר מותר – כשקיבלה כדרך המקבלין.

והדא דאת אמר אסור – בשלא קיבלה ממנו

כדרך המקבלין.

אתיא דרבי יוסי – כרבי יוחנן.

ודרבי אחא – כרבי יוסי בר הנינא.

דרבי יוסי בר הנינא אמר – אדם נותן מעשרות

בטובת הנייה.

רבי יוחנן אמר – אין אדם מביא מעשרותיו

בטובת הנאה.

מאי טעמא דרבי יוסי בר הנינא?

"ואיש את קדשיו לו יהיו"

מה עבד ליה רבי יוחנן?

יתנם לכל מי שירצה.

מתניתא פליגא על רבי יוסי בר הנינא;

"קונם כהנים ולוים נהנין לי" – יטלו בעל כרחו;

פתר לה – באומר "אי איפשי ליתן מתנה כל

עיקר".

נו. תדע לך שהוא כן,

דתנינן;

"כהנים אלו, לויים אלו, נהנין ליי" – יטלו אחרים.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן;

אומר הוא ישראל לישראל – "הילך סלע זה, ותן בכור זה לבן בתי כהן";

פתר לה – ברוצה ליתנו לשנים כהנים, ובן בתו אחד מהן,

והוא אמר "הילך סלע זה ותן כולן לבן בתי כהן".

בעון קומי רבי זעירא;

בהדא כהן לישראל מה דר' יוסי בר חנינא אמר? דרבי יוסי אמר – לא אגיבון.

רבי חזקיה בשם רבי אחא אמר:

הכין אמר לון – על דעתיה דרבי יוסי בר חנינא כהן לישראל למה הוא אסור לא מפני מראית העין?

אף רבי יוחנן אית ליה ישראל לישראל אסור מפני מראית העין.

אמר רבי יוסי בי רבי בון – חילול קדשים יש כאן, ותמר מפני מראית העין?

ועוד מן הדא דתני:

הכהנים והלויים המסייעין בבית הגרנות, אין להן לא תרומה ולא מעשר, ואם נתן זה חלול,

שנאמר – "וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", והן מחללין אותן.

ב: יותר מכן אמרו – תרומתן אינו תרומה, ומעשרותן

אינן מעשרות, והקדישן אינן הקדש,

ועליהן הכתוב אומר – "רְאֵשֵׁיהָ בְשַׁחַד יִשְׁפְּטוּ, וְכִהְיֶה בְמַחִיר יִזְרוּ".

והמקום מביא עליהן שלש פורעניות.

הדא הוא דכתיב:

"לִבְנֵי בְגֵלְלֵכֶם צִיּוֹן שְׂדֵה תַחְרָשׁ,

וּיְרוּשָׁלַם עֵינַי תַּהֲרֶה,

וְהָר הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר".

מתניתא פליגא על רבי יוחנן;

המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי חטאת ובאפר חטאת – הרי זו מקודשת אף על פי ישראל.

פתר לה – בתרומה שנפלה לו משל אבי אמו כהן.

כהן שמכר שדה לישראל;

ואמר – "על מנת שיהו המעשרות שלי" – המעשרות שלו.

מהו שימכרם לכהן?

נישמעינה מן הדא.

דאמר רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש:

המוכר מעשרות שדהו לחבירו – לא עשה כלום.

וולדי שפחתו לחבירו – לא עשה כלום.

עוברי בהמתו לחבירו – לא עשה כלום.

אזיר חורבתו לחבירו – לא עשה כלום.

אלא מוכר לו שדה – ומשייר לו מעשרותיה.

מוכר לו שפחה – ומשייר לו וולדה.

מוכר לו בהמה – ומשייר לו עובריה.

מוכר לו חורבה – ומשייר לו אזירה.

והיאך איפשר לאדם למכור אזיר חורבתו לחבירו?

תיפתר – באומר לו "תלוש מן החורבה הזו שהקנה לך אזירה".

וכא קרקע לפניו – שהוא אומר לו "תלוש מן הקרקע הזו שתקנה אחד מעשרה שבו".

כהן שמכר שדה לישראל;

ואמר – "על מנת שיהו המעשרות שלי" – המעשרות שלו.

מת – אין לבניו במעשרות.

"לי ולבני",

"לי וליורשי";

יש לו במעשרות, ולבניו במעשרות, וליורשיו במעשרות.

רבי יודן בר שלום בעא קומי דרבי יוסי – עד

כדון ביורשין שהן מדבר תורה, אפילו ביורשין

שאינן מדבר תורה?

"שיהו כל המעשרות שלי, כל זמן שהוא לפניו";

יהו המעשרות שלו, כל זמן שהוא לפניו.

מכרה לאחר – אין במעשרות.

חזר ולקחה ממנו ;

תני רבי חייא – אין לו במעשרות.

תני רבי הושעיא – יש לו במעשרות.

אתיין אילין פלוגותא כאילין פלוגותא.

דתנין תמן :

שהמגרש את האשה והחזירה – על שם כתובתה

הראשונה החזירה.

תנא רבי חנין קומי רבי לא – תרין אמוראין.

חד אמר – לכתובה אבל לא לתנאין,

וחרנא אמר – בין לכתובה בין לתנאין.

מאן דאמר לכתובה אבל לא לתנאין – אין לו

במעשרות.

מאן דאמר בין לכתובה בין לתנאין – יש לו

במעשרות.

והתני :

קיבל שדה מכהנת – המעשרות שלה,

נישאת לישראל – חולקין במעשרות,

נתארמלה או נתגרשה – חזרה לתחילתה.

כאן שמכר, כאן שקיבל.

נז: והתני רבי חייא מכרה ?

אמר רבי שמואל בר אבדומא :

תמן – יצאת מרשות שניהן,

ברם הכא – יצאת מרשות מוכר ולא יצאת

מרשות לוקח.

כהן שמכר שדה לישראל ;

ואמר – "על מנת שיהו המעשרות שלו ארבע או

חמש שנים" – יכול הוא למחות בידו ;

שלא ליטעה כרם, שלא לזורעה איסטיס, שלא

לעשותה שדה קנים.

"שלי לעולם" ;

אינו יכול למחות בידו ;

שלא ליטעה כרם, שלא לזורעה איסטיס, שלא

לעשותה שדה קנים.

אתא עובדא קומי רבי אחא בר עולא – וחייבה

מיתן ליה חד מן עשרתי דקניא.

ישראל שמכר שדה לכהן ;

ואמר לו – "על מנת שיהו המעשרות שלו ארבע

וחמש שנים" – מותר.

"לעולם" – אסור, שאין כהן עושה כהן.

כהן שמכר שדה לישראל ;

ואמר לו – "על מנת שיהו המעשרות שלך ארבע

או חמש שנים" – אסור.

נח. הכא את אמר מותר. והכא את אמר אסור ?

כאן זיכהו בדבר שהוא ברשותו, וכאן זיכהו

בדבר שאינו ברשותו.

משנה ג'

ישראל שקיבל מכהן ומלוי – המעשרות

לבעלים.

רבי ישמעאל אומר :

הקרתני שקיבל שדה מירושלמי – מעשר שני של

ירושלמי.

וחכמים אומרים :

יכול הוא הקרתני לעלות ולאוכלו בירושלם.

גמרא

על דעתיה דרבי ישמעאל,

אילו כהן טמא שהיה שותף עם כהן טהור – שמא

אין חולקין במעשרות ?

תמן – יכול הוא למוכרן לכהן טהור אחר,

ברם הכא – יכול הקרתני לעלות ולאוכלו

בירושלם.

משנה ד'

המקבל זיתים לשמן ;

כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה.

רבי יהודה אומר :

ישראל שקיבל מכהן ומלוי זיתים לשמן או

למחצית שכר – המעשרות לבעלים.

גמרא

רבי יודה – עבד זתים כקרקע,

ורבנין – לא עבדין זתים כקרקע.

מעטה, אין יסבור רבי יודה כרבי ליעזר.

נח: דרבי ליעזר אמר:

המעשרות שלהן – שעל מנת כן באו.

והכא, כהן ולוי שקיבלו שדה מישראל,

המעשרות שלהן – שעל מנת כן באו.

פרתו של כהן שהיתה שומה אצל ישראל –
וילדה בכור;

הבכור לכהן – דברי רבי יהודה,

וחכמים אומרים:

אין הבכור אלא לשניהן.

אמר להן רבי יהודה – אי אתם מודין לי

במעשרות שדהו שהוא שלו?

אמר לו – מפני שהשדה גופה לכהן, והפרה גופה

לשניהן,

אף הפרה אם היתה גופה לכהן הבכור לכהן.

ותני כן:

השם – באחריות שניהן,

והשוכר באחריות הנותן.

כהן שנתן מעות לישראל, ליקח לו בהן פירות
למחצית שכר;

אמר לו – "הותירו או פחתו שלי והמעשרות
שלך" – מותר.

ישראל שנתן מעות לכהן, ליקח לו בהן פירות
למחצית שכר,

אמר לו – "הותירו או פחתו שלי והמעשרות
שלך";

אם נתן לו שכרו – מותר,

ואם לאו – אסור.

נח. ישראל שהיה מוכר זתים בששים לוג טבולים;

אמר לו:

"תנם לי, ואני נותן לך ששים לוג מתוקנים" –

מותר.

"ששים לוג טבולין, ואני ואת חולקים את

המעשרות" – אסור. כדי יהב ליה כוליה מותר,

כדי יהב ליה פלגא אסור?

אמר רבי יוסי – כאן במרויח לו.

ותני כאן:

אם היה מרויח לו – אסור,

משום רבית,

ומשום בזיון קדשים.

משנה ה'

בית שמאי אומרים:

לא ימכור אדם את זיתיו אלא לחבר,

בית הלל אומרים:

אף למעשר,

וצנועי בית הלל היו נוהגין כדברי בית שמאי.

נח: שנים שבצרו כרמיהן לתוך גת אחת,

אחד מעשר ואחד שאינו מעשר;

המעשר מעשר את שלו,

וחלקו בכל מקום שהוא.

גמרא

אמר רבי יוחנן – טעמא דבית הלל;

וכי דרך בני אדם לוכל זיתיהן עטונין?

אלא על ידי עילה.

בית הלל כדעתיה,

דתנינן:

לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית;

ובית הלל – מתירין, מפני שיכולין לשוחטה.

ואורחי דבר נש מיכוס תורא דידיה?

על ידי עילה.

שוין, שהוא מוכר לו שיבלין לעיסתו – אף על פי

שיודע שאינו עושה אותן בטהרה.

תני:

שוין, שאין מוכרין – גדיש של חטין, ועבט של

ענבים, ומעטן של זיתים;

אלא לחבר,

ולמי שהוא יודע שהוא עושה אותן בטהרה.

וחצי חלקו שבידו משל חבירו - דמאי.

משנה ו'

סא: שנים שקיבלו שדה באריסות,

או שירשו,

או שנשתתפו;

יכול הוא לומר לו - "טול אתה חטים שבמקום

פלוני, ואני חטים שבמקום פלוני",

"אתה יין שבמקום פלוני, ואני יין שבמקום

פלוני".

אבל לא יאמר לו - "טול אתה חטים, ואני

שעורים",

"טול אתה היין, ואני אטול את השמן".

חבר ועם הארץ שירשו אביהן עם הארץ;

יכול הוא לומר לו - "טול אתה חטים שבמקום

פלוני, ואני חטים שבמקום פלוני",

"אתה יין שבמקום פלוני, ואני יין שבמקום

פלוני".

אבל לא יאמר לו - "טול אתה חטים, ואני

שעורים",

"טול אתה הלח ואני אטול את היבש".

גמרא

תני:

ישראל וגוי שקנו שדה בסוריא;

הרי הוא כטבל וכמעשר מעורבין זה בזה - דברי

רבי.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

חלקו של ישראל חייב,

חלקו של גוי פטור.

רבי יסא בשם **רבי חנינא** - מה פליגיין?

בשחלקו שדה בקמתה,

סב. אבל אם חלקו גדיש - אף **רבן שמעון בן גמליאל**

מודה לרבי שכל קלח וקלח של שותפות הוא.

אמר **רבי יונה רבי יוסי** בשם **רבי יוחנן**:

מה פליגיין?

בשחלקו שדה בקמתה,

ס. ועבט של ענבים לא תורה היא?

לית הדא פליגא על רבי יוחנן?

דרבי יוחנן אמר - כשם שאמר קטן חומרין,

כך אמר מעטן של זיתים חומרין.

רבי חזקיה אמר **רבי יונה** בשם **רבי ירמיה** - מה

פליגיין בחיבורין,

לפי שבכל מקום נשוך חיבור, מעוך אינו חיבור,

וכא אפילו מעוך חיבור.

הא הכשירן תורה.

ס: קם **רבי יונה** עם **רבי ירמיה** אמר לו - "את אמרת

הדא מילתא"?

אמר ליה - "אין מני אפילו הכשירן והן חומרין".

והתני:

שוין, שאין מוכרין - גדיש של חטים, ועבט של

ענבים, ומעטן של זיתים;

אלא לחבר,

ולמי שהוא יודע שהוא עושה אותן בטהרה.

ועבט של ענבים לא תורה היא, ודכוותה מעטן

של זתים תורה היא?

מיי כדון?

תפתר - **כרבי מאיר**;

דאמר **רבי מאיר** - המוהל כמשקה.

אמר **רבי זעירא** - טעמא דבית שמאי, אין דרך

חבר להיות מוכר זיתים אלא למעשר.

מהו צנועי?

כשירי.

אמר **רב חסדא** - כאן שנינו שהכשר נקרא צנוע.

אמר **רבי לעזר** - **דרבי מאיר** היא,

דרבי מאיר אמר - לא התירו למכור דמאי, אלא

לסיטון בלבד.

סא. הוא פתר לה;

המעשר מעשר את שלו - ודאי,

וחלקו בכל מקום שהוא - דמאי.

רבי יונה בעי - מוכר ודאי ומתקן דמאי?

אין לך אלא כההיא דאמר **רבי יוחנן** - דברי הכל

היא.

המעשר מעשר את שלו - ודאי,

וחלקו בכל מקום שהוא - דמאי,

אבל אם חלקו עמרים – אף רבן שמעון בן גמליאל מודה לרבי שכל קלח וקלח של שותפות הוא.

על דעתיה דרבי יונה מה בין גדיש ומה בין עמרים?
בקוצר כל שהוא ומניח לפניו.

אמר רבי הושעיא;

הדא דתימא – שקנו על מנת שלא לחלוק, אבל אם קנו על מנת לחלוק – אף רבי מודה לרבן שמעון בן גמליאל שזה חלק מגיע לו משעה ראשונה.

אמר רבי יוסי – מליהון דרבנין פליגינן,

דאמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן;

השותפין – מחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל.

האחין השותפין לא לחלוק הן?

משנה ז'

גר וגוי שירשו את אביהם גוי;

יכול הוא לומר – "טול אתה עבודה זרה ואני אטול את המעות",

"אתה יין נסך ואני פירות".

אם משבאו לרשות הגר – אסור.

המוכר פירות בסוריא;

ואמר – "משל ארץ ישראל הן" – חייב לעשר.

סב: "מעושרין הן" – נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

"משלי הן" – חייב לעשר.

"מעושרין הן" – נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

אם ידוע הוא שיש לו שדה בסוריא – חייב לעשר.

גמרא

ישראל וגוי שקנו ביתו של גוי, והיה שם יין נסך ועבודה זרה ומעות;

לא יאמר לו – "טול את יין נסך ועבודה זרה ואני מעות".

אמר רבי יוחנן – לא סוף דבר יין נסך ועבודה זרה ומעות,

אלא אפילו היו שם שני צלמין,

אחד עשוי כמין דלפוקי, ואחד שאינו עשוי כמין דלפוקי,

לא יאמר לו – "טול אתה את שאינו עשוי כמין דלפוקי, ואני נוטל העשוי כמין דלפוקי".

אמר רבי זעירא – ויאות,

אילו חבר ועם הארץ שירשו את אביהן עם הארץ, והיו שם פירות מוכשרין ופירות שאינן מוכשרין,

שמא אומר לו "טול אתה את המוכשרין, ואני נוטל את שאינן מוכשרין"?

והא מתניתין פליגא?

"טול אתה עבודה זרה ואני מעות",

"אתה יין נסך ואני פירות".

אמר סופא ולית היא פליגא,

אם משבאו לרשות הגר – אסור,

והכא – מכיון שקנה כמי שנכנס לרשותו.

עקילס הגר – חילק עם אחיו, והחמיר על עצמו והוליק הנייה לים המלח;

תלתא אמורין:

חד אמר – דמי עבודה זרה הוליק לים המלח.

וחרנא אמר – דמי חלקו של עבודה זרה הוליק לים המלח.

וחרנא אמר – עבודה זרה עצמה הוליק לים המלח, – אלא בשביל לעקור עבודה זרה מבית אבא.

סג. תמן תנינן:

נאמנין על הלקט ועל השכחה ועל הפיאה בשעתן.

והכא את אמר הכן?

תמן – שתיקתו פטור,

ברם הכא – שתיקתו חייב.

ותני כן:

את שתיקתו פטור – נאמן להחמיר,

ברם הכא - פירושו להקל, נאמן.

תני:

גוי שהיה צווח ואומר;

"בואו וטלו לכם ממני פירות, הן פירות ערלה,

הן פירות נטע רבעי" - אינו נאמן.

אם אמר - "מגוי פלוני הבאתים - נאמן להחמיר,

דברי רבי.

וחכמים אומרים:

דברי הגוי לא מעלין ולא מורידין.

רבי יודן בעי - היה צווח לפי תומו?

רבי יודן בעי - ממה דתימה כותי כגוי?

סג: דאיתפלגון:

כותי כגוי - דברי רבי.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

כותי כישראל לכל דבר.

אמר רבי בון בר חייא - והוא שיהא רוב מכנסו

משלו.

ישראל שהיה לו אריס בסוריא, ושילח לו פירות

ואמר - "הרי אילו מעושרין";

אני אומר מן השוק לקח!

והוא - שיהא אותו המין מצוי בשוק.

לא סוף דבר בשאין לו מאותו המין תוך שדהו,

אלא אפילו יש לו מאותו המין לתוך שדהו,

מכיון שאותו המין מצוי בשוק - מותר.

משנה ח'

עם הארץ שאמר לחבר - "קח לי אגודת ירק קח

לי קלוסקין";

לוקח סתם - פטור.

אם אמר - "זו שלי וזו של חברי", ונתערבו -

חייב לעשר אפילו הן מאה.

גמרא

מתניתין דרבי יוסי.

דתני:

הלוקח סתם צריך לעשר - דברי רבי יהודה,

רבי יוסי אומר - אין צריך לעשר.

מה נן קיימין?

אם בשאמר לו "צא ולקח לי" - שלוחו הוא.

"צא ולקח לך" - שלו הן.

סד. אלא כי נן קיימין - בסתם.

רבי יודה אומר - לא נתכוון המוכר לזכות אלא

ללוקח.

רבי יוסי אומר - לא נתכוון המוכר לזכות אלא

לבעל המעות.

לפיכך אם נתן אחת יתירה;

רבי יודה אומר - של לוקח.

רבי יוסי אומר - של שניהן.

מחלפה שיטתיה דרבי יוסי,

תמן הוא אומר - לא נתכוון המוכר לזכות אלא

לבעל המעות, וכא את אמר הכין?

כאן - על ידי מעותיו של זה, ועל ידי רגליו של

זה, שניהן חולקין. תני:

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אם החליף את המעה - צריך לעשר.

אמר רבי יוסי:

הדא אמר - הנותן מעות לחבירו להחליפן ואכדו

- חייב באחריותן.

שמואל אמר - במחליק בידיו.

סד: אמר רבי לעזר - והוא שנטל חלקו בסוף.

אמר רבי יונה - צורכה לזן וצורכה לזן,

חילק בידו ונטל חלקו בתחילה - אינו צריך

לעשר אלא על שלו,

לא חילק בידו ונטל חלקו בסוף - אינו מעשר

אלא על שלו.

תני:

אומר הוא אדם לפועל - "הילך דינר זה אכול

בו",

"הילך דינר זה שתה בו" - ואינו חושש על

שכרו,

לא משום שביעית, ולא משום מעשרות, ולא

משום יין נסך.

אבל אם אמר לו – "צא ולקח לך ככר ואני נותן לך דמים",
 "צא ולקח לך רביעית של יין ואני נותן לך דמים"
 – חוששין על שכרו,
 משום שביעית, ומשום מעשרות, ומשום יין נסך.
 אמר רבי זעירא – נעשה החנווני שלוחו של בעל הבית לזכות לפועל.
 אמר רבי הילא – פועל זכה לבעל הבית משל חנווני, וחוזר וזוכה לעצמו.
 מה נפק מביניהון?
 היה החנווני חרש;

על דעתיה דרבי זעירא – לא חשש, שאין שליחות לחרש.
 על דעתיה דרבי הילא – חושש.

תני:

לא יאמר אדם לחבירו – "הילך מאתים דינר ושקול על ידי לאוצר",
 אלא אומר הוא לו – "פרשני מן האוצר".
 סה. וכן לא יאמר אדם לחבירו – "הילך מאתים דינר ושקול על ידי לאומנות",
 אלא אומר הוא – "לו פרשני מן האומנות".

פרק שביעי המזמין

משנה א'

המזמין את חברו שיאכל אצלו – והוא אינו מאמינו על המעשרות; אומר מערב שבת: "מה שאני עתיד להפריש למחר – הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר – עשוי תרומת מעשר עליו. ומעשר שני בצפוננו ובדרומו – ומחולל על המעות".

גמרא

אמר רבי יוחנן: מתניתא בדמאי – הא בודאי לא. הא מתניתא אמר אפילו בודאי? דתנינן תמן: היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו – והוא בבית המדרש או בשדה. אין תימר בדמאי אנן קיימין, לית יכול! דתנינן: היו דמאי. סה: מה אמר רבי יוחנן – בדמאי לא בודאי? לא אמר אלא – מתניתא בדמאי. מה בין דמאי ומה בין ודאי? דמאי – אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו, ודאי – אין אדם מתנה אלא על דבר שהוא ברשותו. רבי ינאי הוה ליה תנאי ודאי; שאל לרבי חייא רובה – מהו מתקנה בשוכתא? אמר ליה – "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים" – ואפילו בשבת. "מהו דחמת – מיקל בלשי תלוי ביי"? אמר ליה – "עתיד את להנהיג שררה על ישראל". רבי הושעיא – הוה ליה תנאי ודאי, חדא איתא בשלא ירק אנשיית מתקנה.

אתת לגבי רבי הושעיא – ושלח לזבדי בן לוי דיתקן לילא. רבי אבא בר ממל בעי – ולא הוה זבדי בן לוי צריך מזכיא לרבי הושעיא בירקא? רבי זעירא בעי – מה נן קיימין? אי בשיש לו תנאי עליו ועל אחרים – אינו צריך לזכותו בירק. ואם בשאין לו תנאי אלא עליו ולא על אחרים – צריך לזכותו בירק. רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו איתתבת, ולא זכי זבדי בן לוי לרבי הושעיא בירקא.

אמר רבי ינאי – צריך שיהא זכור תניין. שמעון בר ווא בשם רבי יוחנן – וצריך להחליש בשפתיו.

רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא – ולא נמצא כמתקן בשבת? אמר ליה אדהתנה.

רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא – ואינו אסור מפני אובדן אוכלים? אמר ליה – מפררי כל שהוא ואוכל.

רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא – ואינו אסור משום גזל? אמר ליה – רוצה הוא שיהא לו נחת רוח.

מיליהון דרבנין פליגינן, דאמר רבי שמואל בר רבי יצחק: רבי ורבי יוסי בי רבי יהודה – נתארחו אצל בעל הבית אחד. אזל לישנא בישא,

אמר ליה – "הב דעתך דאינון מחשדונך". יתיב ליה מעייני לון – והוון עבדין נפשין מזרקין אילין לאילין ומתקנין. ואינו רוצה הנחת רוח? רוצה הוא אלא דלא בעי דחשדוניה.

סו: תני:

רבי יודה אוסר.

מה טעמא דרבי יהודה?

ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו?

מודה רבי יודה – שהוא הולך ולוקח ממקום שלקח זה ומעשרן.

ויש אדם מפריש על דבר שאינו שלו?

רבי אבהו בשם רבי יוחנן – עשו אותו כמוכר פירות טבולין לחבירו.

כהדא דתני:

המוכר פירות טבולין לחבירו – הרי זה רץ אחריו ומתקנו.

לא מצאו:

אם ידוע שהפירות קיימין – מעשר עליהן,

ואם לאו – אינו צריך לעשר עליהן.

ספק קיימין ספק אין קיימין – מעשר עליהן וקורא שם למעשרותיהם.

משנה ב'

מזגו לו את הכוס;

אומר – "מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו.

זה שעשיתי מעשר – עשוי תרומת מעשר עליו.

ומעשר שני בפיו – ומחולל על המעות".

גמרא

כיני מתניתא – לעניין מזיגת הכוס.

מה נן קיימין?

אם באומר "מכבר" – משקה מעורב הוא.

אם באומר "לכשישתה" – למפרעו טבל שתה.

אלא כי נן קיימין – באומר "מכבר לכששתה".

סז. ולא נמצא מטלטל תרומה טמאה בשבת?

אמר רבי לעזר – משייר כל שהוא חולין.

כההיא דתנינן תמן – מטלטלין תרומה טהורה עם הטמאה עם החולין.

ולא דמיין:

תמן – טמאה לצורך טהורה,

ברם הכא – חולין לצורך טמאה?

אמר רבי יוסי בי רבי בון – עם יציאתו מן הכוס קדיש.

תמן תנינן:

הלוקח יין מביין הכותים;

תני רבי יוסי ורבי שמעון – אוסרין,

שמא תיבקע הנוד – ונמצא זה שותה טבלים למפרע.

והדא מתניתא – לא כרבי יוסי ורבי שמעון היא?

אמר רבי יעקב בר אידי – הכל מודין על הכוס שהוא על אתר.

משנה ג'

פועל שאינו מאמין לבעל הבית;

נוטל גרוגרת אחת ואומר – "זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל,

וזו עשויה תרומת מעשר עליהן,

מעשר שני באחרונה – ומחולל על המעות".

וחוסך גרוגרת אחת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

לא יחסוך – מפני שהוא ממעט את מלאכתו של בעל הבית.

סז: ורבי יוסי אומר:

לא יחסוך – מפני שהוא תנאי בית דין.

גמרא

רבי לעזר בשם רבי הושעיה – עשו אותו כפועל שאינו מאמין לבעל הבית.

פשיטא הדא מילתא,

נשרפו הפירות – התרומה בטיבולה.

נישרפה התרומה – לכשיאכלו הפירות קדשה התרומה למפרע.

מהו חשך?

מן מיכליה הוא מפיק תרומת מעשר.

תני:

לא יחרוש אדם בפרתו בלילה – וישכירנה ביום.
סח. ולא יעשה בתוך שלו בלילה – וישכיר עצמו ביום.
 לא ירעב עצמו ולא יסגף עצמו – מפני שהוא
 ממעט במלאכתו של בעל הבית.
 רבי יוחנן אזל לחד אתר – אשכח ספרא איניס.
 אמר להו – "מהו כן"?
 אמרו ליה – "ציים".
 אמר ליה "אסור לך – ומה אם מלאכתו של בשר
 ודם את אמר אסור,
 מלאכתו של הקדוש ברוך הוא – לא כל שכן".
 רב חייא בר אשי בשם רב – תניי בית דין שתהא
 תרומת מעשר משל בעל הבית,
 ומעשר שני משל פועל.

משנה ד'

הלוקח יין מבין הכותים;
 אומר:
 "שני לוגין שאני עתיד להפריש – הרי הן תרומה,
 ועשרה – מעשר,
 ותשעה – מעשר שני".
סח: ומיחל ושותה.

גמרא

תני:
 רבי יוסי ורבי שמעון – אוסרין,
 שמא תיבקע הנוד – ונמצא שותה טבלים למפרעו.
 לא כטעמיה דהדין טעמיה דהדין!
 טעמא דרבי יוסי – שיהא מסוים.
 טעמא דרבי שמעון – שמא ישכח, וישתה את
 השאר.

כהדה דתני:
 "מעשר שני שבחפץ זה מחולל על סלע שבכיס
 זה" – חילל.
 רבי יוסי אומר:
 לא חילל.
 מודה רבי יוסי;
סט. שאם אמר – "על הסלע הישנה ועל הדינר הישן"
 – שחילל.

מודים חכמים לרבי יוסי;
 שאם אמר – "על הסלע שאטול מיד בני",
 "ועל הדינר שאטול מיד בני" – שלא חילל.
 שלא היו בידו באותה שעה.

תמן תנינן:

המניח פירות להיות מפריש עליהן מעשר שני;
 והדא מתניתא – דלא כרבי יוסי ורבי שמעון?
 אמר רבי זעירא – תמן למפרעו נתקלקלו,
 ברם הכא – מאובדן והילך נתקלקלו.

תמן תנינן:

פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס,
 או שאמר – "פרוטה 'ב'כיס זה הקדש";

תנה:

סט: על הראשונה מעל בספק, ועל השנייה מעל בודאי
 – דברי רבי עקיבא.
 וחכמים אומרים – על כולן לא מעל בספק, ועל
 האחרונה מעל בודאי.
 אמר רבי יודן אבוי דרבי מתניא – הדא דתימר
 כשהיו עשר,
 אבל היו שתים – על הראשונה מעל בספק, ועל
 השנייה מעל בודאי.

רבי שמעון בן לקיש בעא קומי רבי יוחנן – מה בין
 האומר "בכיס" מה בין האומר "מן הכיס"?
 כאן תלוי בהפרשה.
 רבי שמעון בן לקיש אמר – אפילו הוציא את כל
 הכיס לא ימעול?
 כמה דתימר – למפרעו טבל שתה,
 אוף הכא – למפרעו חולין הוציא.
ע. אמר רבי יונה – כאן וכאן אין תלוי בהפרשה,
 נעשה כאומר – "אל יצא הכיס הזה ידי פרוטה
 הקדש".
 מחלפה שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש:
 תמן הוא אומר – מועלין בפרוטה לפי חשבון
 שלשה לוגין.
 והכא – הוא אמר הכין?
 מן דאצרכת ליה – חזר ופשטה.

אמר רבי יצחק בר אלעזר:

אדם עומד 'מערב שבת' ואומר – "הרי זו תרומה למחר",

ואין אדם עומד 'בשבת' ואומר – "הרי זו תרומה למחר".

אמר רבי יוסי בר' בון:

אין אדם עומד מערב שבת – "ואומר הרי זו תרומה למחר".

ע: מתניתא פליגא – על רבי יוסי בר' בון:

לגין שהוא טבול יום – ומילאהו מן החבית מעשר טבל;

אם אמר: הרי זו תרומת מעשר משתחשך – הרי זה תרומה

אם אמר: הרי זה עירוב – לא אמר כלום. פתר לה לשעבר.

והתני רבי חייא – אומר!

אית לך מימר לשעבר?

וחזר בה רבי יוסי בי רבי בון מהדא.

עא. הגע עצמך: שהיתה תרומה טהורה – מכבר לכשאוכלנה.

הגע עצמך: שהיתה תרומה טמאה – לכשאניחנה בזוית.

תני:

מטלטלה אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה.

אמר רבי זעירא: הדא אמרה – טבל שיש עליו תנאי מותר לטלטלו בשבת.

כיצד הוא עושה?

נותן עיניו במקצתו – ואוכל את השאר.

משנה ו'

היו לפניו שתי כלכלות של טבל;

ואמר: "מעשרות של זו בזו ושל זו בזו" – הראשונה מעושרת. "מעשרותיהם מעשרות כלכלה בחבירתה" – קרא לה שם.

גמרא

עא: ותני עלה:

נוטל מן השנייה שתי תאינים,

ושני עישורין,

ועישורו של עישור.

שמואל אמר – לא מצי תניתה!

עב. אין יסב חדא לעשר – צריך מיסב חדא למאה.

אין יסב חדא למאה – צריך מיסב חדא לאלף.

אין יסב חדא לאלף – צריך מיסב חדא לעשרה אלפין.

אמר רבי יוסה בר חנינא:

על הראשונה – עובר בעשה,

ועל השנייה – בעשה ולא תעשה.

על הראשונה עובר בעשה – שקבע שני שמות כאחת,

ועל השנייה בעשה ולא תעשה;

שקבע שני שמות כאחת – ושהקדים שני

שבראשונה לראשון שבשנייה.

משנה ה'

היו לו תאינים של טבל בתוך ביתו – והוא בכית המדרש או בשדה;

אומר:

"שני תאינים שאני עתיד להפריש – הרי הן תרומה,

ועשרה – מעשר,

ותשעה – מעשר שני".

היו דמאי – אומר:

"מה שאני עתיד להפריש למחר – הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו;

זה שעשיתי מעשר – עשוי תרומת מעשר עליו,

ומעשר שני בצפוננו או בדרומו – ומחולל על המעות".

גמרא

מיי כדון?

מכבר לכשאפרישנה.

אמר רבי לעזר – דרבי מאיר היא,

דרבי מאיר אמר – אין את תופס אלא ראשון ראשון בלבד.

תמן תנינן:

הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים – הרי זו תמורת עולה; דברי רבי מאיר.

עב: אמר רבי יוסי – הוינן סברין מימר מה פליגיין רבי מאיר ורבנין?

לאחר כדי דיבור,

אבל בתוך כדי דיבור לא.

מן מה דאמר רבי לעזר – רבי מאיר היא,

הדא אמרה – אפילו בתוך כדי דיבור, אינו חוזר בו.

די מתניתא:

מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחבירתה – קרא שם,

מפני – שקבע שני שמות כאחת.

זה אחר זה – אין את תופש אלא ראשון ראשון בלבד.

אמר רבי אבונא:

מודה רבי מאיר לחכמים: באומר "בהמה זו תמורה, תחת שני זבחים אלו" – שחלו שניהם,

מפני שקבע ב שמות כאחת.

הא זה אחר זה – אין את תופש אלא ראשון ראשון בלבד.

לא כן אמר רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב הונא:

אמר: "זו תמורת עולה" – חוזר בו אפילו בתוך כדי דיבור?

כאן – במתכון לפחות,

כאן – במתכון להוסיף.

אמר: "הרי זו תרומה" – אפילו בתוך כדי דיבור אינו חוזר בו. אדם נשאל על הקדשו,

עג. ואין אדם נשאל על תרומתו.

כיצד הוא עושה?

נוטל עשרים תאנים – מאי זו מהן שירצה,

וכל עשר דיסב – אית בהון תרומת מעשר.

עד כדון בשוות.

היה בזו מאה ובזו מאתים – נוטל שלשים.

אם לשם מאה הוא נוטל – אחת עשרה.

אם לשם מאתים הוא נוטל – עשרים ושתיים תאנים.

בזו מאה ובזו אלף;

עג: אם לשם מאה הוא נוטל – נוטל אחת עשרה.

אם לשם אלף הוא נוטל;

אפילו הוא נוטל את כולה – אינו משלים.

מי שיש לו כלכלה והוא מבקש לעשרה;

נוטל – שני תישועין, ותישוע של תישוע,

שהן עשר – מעשר,

ותשע – מעשר שני.

ויאמר תשע עשרה?

אמר רבי זעירא – דברי חכמים וחידותם.

הרוצה להכניס מאה תאנים מתוקנות לתוך ביתו;

הרי זה נוטל על כל תאינה ותאינה – שני תישועין

ותישוע של תישוע.

שהן – עשרים ושלוש תאינים, ארבעה תישועין

ותישוע של תישוע.

משנה ז'

עד. מאה טבל, מאה חולין – נוטל מאה ואחת.

מאה טבל, מאה מעשר – נוטל מאה ואחת.

עד: מאה חולין מתוקנין, מאה מעשר – נוטל מאה ועשר.

מאה טבל, ותשעים מעשר;

תשעים טבל, ושמונים מעשר – לא הפסיד כלום.

זה הכלל:

כל זמן שהטבל מרובה – לא הפסיד כלום.

גמרא

רבי שמעון בן לקיש אמר:

צריך להתנות ולומר "אם טבל עלה בידי – הוא

מעשר,

ואם מעשר עלה בידי – הרי הוא עשוי תרומת

מעשר".

מאה מעשר ושמונים טבל – נוטל שמונים ושלוש
חסר שני עשרונים.
מיכן והילך לפי חשבון.

משנה ח'

עו: מי שהיו לו עשרה שורות של עשר כדי יין.
ואמר: "שורה החיצונה אחת מעשר" – ואינו יודע
איזו היא,
נוטל שתי חביות לוכסון.
"חצי שורה החיצונה אחת מעשר" – ואינו יודע
איזו היא,
נוטל ארבע חביות מארבע זוויות.
"שורה אחת מעשר" – ואינו יודע איזו היא,
נוטל שורה אחת לוכסון.
"חצי שורה אחת מעשר" – ואינו יודע איזו היא,
נוטל שתי שורות לוכסון.
"חבית אחת מעשר" – ואינו יודע איזו היא,
נוטל מכל חבית וחבית.

גמרא

עז. ויטול שתים?
רבי כהן בשם רבנין דקיסרין – בשהפריש חציין
ממקום אחר.

תני:
היו לפניו שתי חביות,
אחת של מעשר טבל טהור – ואחת של מעשר טבל
טמא;
הרי זה מביא שני לגינין,
ונוטל מזו כדי תרומת מעשר משתיהן – ומזו כדי
תרומת מעשר משתיהן.
וחוזר ומגביה את הלגין – ואומר: "אם זהו טהור
הרי הוא עשיתיו תרומת מעשר,
ואם לאו לא עשיתי כלום".
וחוזר ועושה כן בשני.

וטובל ושותה – דברי רבי.
רבי לעזר בר' שמעון אומר:
אינו נוטל אלא בסוף.

עה. אמר רבי יונה – צריך לכפול תנייו ולומר "ואם לאו
לא עשיתי כלום".
רבי יוחנן אמר – אינו צריך לכפול תנייו.
דין כדעתיה ודין כדעתיה.
דאיתפלגון:

תרומת שני כריים באחת מהן;
רבי יוחנן אמר – קדשו מדומעין.
ורבי שמעון בן לקיש אמר – לא קדשו.

אמר רבי מנא – חולקין על רבי לעזר בן ערך;
דתני:

מעשר טבל שנתערב בחולין,
אם יש לו פרנסה ממקום אחר – מוציאו לפי
חשבון.
ואם לאו,
רבי לעזר בן ערך אומר:
יקרא שם לתרומת מעשר שבו – ויעלם באחד
ומאה.

עה: אמר רבי בא בר ממל – תיפותר בדברים שאין להן
עלייה.

רבי הלל בן פזי בעי – ויפצע?
אמר רבי יונה – מותר לפצע?
לא כן תנינן – נתפצעו האגוזים בשעבר, הא
בתחילה לא.

אמר רבי יונה – כיני מתניתא כל זמן שהטבל
מרובה על המעשר מְעָשֶׂר – לא הפסיד כלום.

רבי לוינטי בשם רבי יונה:
כל טבל דאנן קיימין הכא – טבל לראשון ולשני.

רבי אבהו אמר – איתפלגון רבי, ורבי דוסתי בי
רבי ינאי.

חד אמר – עושה אותו שני למקום אחר.
עו. וחרנא אמר – עושה כולו שני למקום אחר,
ומפריש עליו ראשון ממקום אחר.

מה נן קיימין?
מאה מעשר ותשעים טבל – נוטל תשעים ושתים
חסר עישור אחד.

מה טעמא דרבי?

אני אומר – שמא שתה משקין טמאין תחילה.

עז: ומה טעמא דרבי אלעזר בר' שמעון?

אני אומר – שמא שתה משקין טמאין בסוף.

הכל מודין בשותה משקין טמאין – שהוא אסור

לוכל אפילו ספק תרומה.

ספק משקין – כל עמא מודיי שהוא מותר לאכול

אפילו ודאי.

אלא כא אנן קיימין, כהדא מתניתא.

מה טעמא דרבי?

מאחר שעל ידי זה ועל ידי זה נתבררה טומאה –

טעון טבילה.

ומה טעמא דרבי אלעזר בר' שמעון?

בשותה פחות מרביעית.

מה טעמא דרבי?

שלא יבוא לידי רביעית.

ולית ליה לרבי לעזר בר' שמעון שלא יבוא לידי

רביעית?

אמר רבי יוסי ברבי בון – אין לך אלא כהדין

פיתרא קדמיא.

דרבי – חשש שמא שתה משקין טמאין תחילה.

ורבי לעזר בר' שמעון – חשש שמא שתה משקין

טמאין בסוף.

הדרן ודעתן עלך מסכת דמאי

מסכת כלאים

פרק ראשון החיטים

משנה א'

א. החטים – והזונין, אינן כלאים זה בזה. השעורים – ושכולת שועל, הכוסמין – והשיפון, הפול – והספיר, והפורקדן – והטופח, ופול הלבן – והשעועית, אינן כלאים זה בזה.

גמרא

כתיב "שָׂדֶה לֹא תִזְרַע כְּלָאִים",

הייתי אומר:

אפילו שני מיני חטים – ואפילו שני מיני שעורים.

"בְּהֶמְתָּהּ לֹא תִרְבִּיעַ כְּלָאִים"

הייתי אומר:

אפילו שור שחור על גבי שור לבן – או שור לבן על גבי שחור.

"וּבְגֵד כְּלָאִים שֶׁעָטְנוּ לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ"

הייתי אומר:

שני מיני צמר – ואפילו שני מיני פשתים.

פירש בבגדים – "לֹא תִלְבַּשׁ שֶׁעָטְנוּ צֶמֶר וּפְשִׁתִּים יַחְדָּו".

מה כלאי בגדים שאסרתי לך שני מינין,

לא זה ממין זה, ולא זה ממין זה,

אף כלאים שאסרתי לך בכל מקום – לא זה ממין זה ולא זה ממין זה.

החטים והזונין אינן כלאים זה בזה:

הא עם השעורים כלאים?

והחטים והזונין אינן כלאים זה בזה,

דבר שאינו אוכל הונין מטעי ומתני כלאים?

א: רבי בא בר זבדא – שכן מקומות מקיימין אותן ליונים.

ומה רבי בא בר זבדא – כרבי ליעזר?

דתנינן תמן:

המקיים קוצים בכרם;

רבי ליעזר אומר – קידש.

וחכמים אומרים – לא קידש.

אמר רבי אבהו:

טעמא דרבי ליעזר – שכן מקומות מקיימין אותן

לגמלים בערביא.

מה דרבנין סברין מימר?

איך מקומות מקיימין אותן לגמלים בערביא, –

ויבדקו?

רבנין אמרין – מקום שמקיימין אותן – אסורין,

ומקום שאיך מקיימין אותן – מותרין.

מה טעמא דרבי ליעזר?

מכיון שמקיימין אותן במקום אחד – נאסור מינן

בכל מקום שהוא.

ולא רבי בא בר זבדא כרבי ליעזר?

תמן – איך דרך בני אדם להביא קוצים ממקום

למקום.

ברם הכא – דרך בני אדם להביא זונין ממקום

למקום.

מעתה יהו כלאים עם החטים?

אמר רבי יונה – מין חטין הן אלא שהפירות מזנין.

כהדא דתני:

"וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ" – מיכן שהפירות מזנין.

רבי יעקב בר זבדי בעא קומי רבי ירמיה – מתניתין

דרבי ישמעאל בר' יוסי?

דתני:

רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו:

תורמין מן היין על החומץ – אבל לא מן החומץ על

היין.

עבר ותרם – תרומתו תרומה.

רבי אומר:

ומהלכת את בני מיעים.

משנה ב'

הקישות – והמלפפון, אינן כלאים זה בזה.
רבי יהודה אומר:
 כלאים.
 חזרת – וחזרת גלין.
 עולשין – ועולשי שדה.
 כרישין – וכרישי שדה.
 כוסבר – וכוסבר שדה.
 חרדל – וחרדל מצרי.
 ודלעת מצרית – והרומצא.
 ופול המצרי – וחרוב, אינן כלאים זה בזה.

גמרא

אמר **רבי יודן בר מנשה**:
 דברי חכמים – אדם נוטל מעה אחת מפטימה של
 קישות ונוטעה – והיא נעשית אבטיח.
 אדם נוטל מעה אחת מפטימה של אבטיח ונוטעה –
 והיא נעשית מלפפון.
רבי יודה אומר:
 עיקרו כלאים.
 אדם נוטל מעה אחת מפטימה של אבטיח ומעה
 אחת מפטימה של תפוח ונותנן בתוך גומא אחת –
 והן נתאחזן ונעשין כלאים.
 ג. לפום כן צווחין ליה בלישנא יוונא – מילפפון.

הקישות והאבטיח – מה אמר בה **רבי יודה**?
 נשמעינה מן הדא:
 הקישואין והאבטיחין והמלפפונות – אינן כלאים
 זה בזה,
רבי יהודה אומר:
 כלאים.
 נאמר:
 הקישואין והמלפפון – אינן כלאים זה בזה.
 האבטיח והמלפפון – אינן כלאים זה בזה,
רבי יודה אומר:
 כלאים.
 הקישות והאבטיח – צריכא.

היין והחומץ שני מינין הן,
 אין תורמין ולא מעשרין מזה על זה.

ב. והוה מסתכל ביה.
 אמר ליה – "מה את מסתכל ביה? הבא לך רצועה
 בכאן".
 תמן – למעשרות,
 וכאן – לכלאים.
 אמר **רבי יונה** – הא כן הוה צריך מסתכל ביה!
 כד הוון רבנין קדמאיי בעון מקיימא הדא מילתא –
 הוון מקיימין לה,
 תמן – למעשרות,
 וכאן – לכלאים.

רבי יוסה בשם **רבי יוחנן** – כולהון זוגות זוגות.
 מה על כל פירקא אתאמרת, או על הדא הילכתא?
 מן מה דאמר **רב**:
 חמשה ירקות שאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח –
 כולם מותרין ליזרע בערוגה.
 ואמר הדא – **דרב פליגא** על **רבי יוחנן**.
 הדא אמרה – על כל פירקא אתאמרת.
רבא בשם **רב** – כולהון זוגות זוגות.
 מחלפא שיטתיה **דרב**?
 תמן הוא אמר – כולן מין אחד.
 והכא הוא אמר – הכין?
 לא!
דרב אמר – כולן מין אחד, לא אמר אלא מיני ירקות
 הן,
 וכולן מותרין ליזרע בערוגה.

ב: **רבי יוסי** בשם **רבי חייא בר ווא** – אשכחון כתיב על
 פינקסיה **דרבי הלל בי רבי אלס**,
רבי יונה בשם **רבי חייא בר ווא** – אשכחון כתיב על
 כותלא **דרבי הלל בי רבי אלס**;
 פילה, פישונה, גילבונה, מילותה, סרפוונה,
 פסילתה.
 כיני מתניתא:
 "הלבן" והשעועית.

אמר **רבי יונה** – למה נקרא שמה שעועית?
 שהיא משעשעת את הלב.

חזרת וחזרת גלים :

רבי חנניה אמר - חסא דאיגרין,
שמעון בריה דרבי אבי אמר - אנטוכין,
רבי יוסי בי רבי בון אמר - יסי חלי.

עולשין - טרוקסימון.

עולשי השדה - עולתין.

כריתין - כרתי.

כרשי שדה - קפלוטון.

דלעת מצרית :

מתניתין דלא כרבי נחמיה !

בשם רבי נחמיה - דלעת ארמית היא דלעת מצרית,
כלאים עם היוונית כלאים עם הרמוצה.

והרמוצה :

אמר רבי חנניה - כמין דלעת מרה היא,
והם ממתקין אותה ברמץ.

והחרוב :

אמר רבי יונה - כמין פול מצרי פרסי הוא,
וקצצוי דומין לחרובה.

משנה ג'

הלפת - והנפוס.

והכרוב - והתרובתור.

התרדים - והלעונים.

אינן כלאים זה בזה.

הוסיף רבי עקיבה :

השום - והשומנית.

והבצל - והבצלצול.

והתורמוס - והפלוסלוס.

אינן כלאים זה בזה.

גמרא

הלפת והנפוץ.

ג: הכרוב, והתרובתור - כרוב דקיק.

התרדין, והלעונים - המעויין.

הוסיף רבי עקיבה ;

השום, והשומנית - תומניתה.

הבצל, והבצלצל - פללגולה.

התורמוס, והפלוסלוס - פרמועה.

ואינן כלאים זה בזה.

משנה ד'

ובאילן ;

האגסין - והקרוסטמלין.

והפרישים - והעזרדים.

אינן כלאים זה בזה.

התפוח - והחזרר.

הפרסקין - והשקדין.

השיזפין - והרימין.

אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה.

גמרא

פרישין :

אמר רבי יונה - אספרלגין.

ולמה נקרא שמן פרישין ?

שאין לך אילן פריש לקדירה - אלא מין זה בלבד.

שלמן בר לוי אחוי דזבדי בר לוי בשם רבי יהושע

בן לוי - כולהון זוגות זוגות.

רב אמר - כולהון מין אחד.

מתניתא מסייע לרב !

דתני - אף הבכיים.

התיב רבי יוסי בר' בון - והתני אף הרוגינין.

בשוקי של ציפורין - היו מרכיבין קרוסטמלין על

גבי אגס.

ראם תלמיד אחד, אמר להן - אסורים אתם !

הלכו וקצצום,

ובאו ושאלו ביבנה,

אמר להן - "מי שפגע בכם מתלמידי בית שמאי

היו".

לא אמרו אלא קרוסטמיל על גבי אגס,

הא אגס על גבי חיזרר - לא.

בתחום אריח - היו מרכיבין תפוח על גבי חיזור.
 ובא תלמיד אחד אמר להן - אסורין אתם.
 הלכו קצצום,
 ובאו ושאלו ביבנה,
 אמר להן - "יפה אמר התלמיד".
 לא אמרו אלא התפוח על גבי חיזור,
 הא חיזור על גבי אגס - לא?
 מה דהוה עובדא, הוה עובדא.

תני:

גוי שהרכיב אגוז על גבי פרסק;
 אף על פי שאין ישראל רשאי לעשות כן - נוטל
 ממנו ייחור, והולך ונוטע במקום אחר.
 מה נפק מינהון?
 קדריה פרסקיה.

ד. הרכיב תרדין על גבי ירכוז;
 אף על פי שאין ישראל רשאי לעשות כן - נוטל
 הימנו זרע והולך וזורע במקום אחר.
 מה נפק מינהון?
 כורבי לבנון.

זרגון - ולפת מה נפק מינהון?
 פטר פיטרה סוליניון.

לוזין - ובוטמין מה נפק מביניהון?
 פיסטקין.

זיתין - ורימין מה נפק מביניהון?
 שיזפין.

משנה ה'

הצנון - והנפוס.
 והחרדל - והלפסן.
 ודלעת יונית - עם המצרית, והרמוצה.
 אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה.

גמרא

אמר רבי יונתן:

יש מהן שהילכו - אחר הפרי,
 ויש מהן שהילכו - אחר העלין.
 הלפת והצנון - הילכו בהן אחר הפרי.
 הלפת והנפוס - הילכו בהן אחר העלין.
 התיבון.
 הרי צנון ונפוס הרי פרי דומה והעלין דומין - ותימר
 כלאים?
 אמר רבי יונה - בזה הילכו בהן אחר טעם הפרי.

משנה ו'

הזאב - והכלב.
 כלב הכופרי - והשועל.
 והעזים - והצבאים.
 היעילים - והרחלים.
 הסוס - והפרד.
 הפרד - והחמור.
 החמור - והערוד.
 אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה.

גמרא

הא, כלב עם כלב כופרין אינו כלאים!
 ודלא כרבי מאיר,
 דרבי מאיר אומר - כלאים.
 אף על גב דרבי מאיר אמר - כלב מין בהמה!
 מודה בכלב כופרי - שהוא מין חיה.
 הא, כלב - עם כלב כופרי;
 על דעתיה דרבי מאיר - כלאים.

עוף לא תניתה:

ד: אמר רבי יוחנן - אייתיתיה מן דבר דליה;

תרנגול עם הפיסיוני,

תרנגול עם הטווס;

אף על פי שדומין זה לזה - כלאים זה בזה.

רבי שמעון בן לקיש אמר:

משנה שלימה שנה לנו רבי - וכן חיה ועוף כיוצא
 בהן.

אמר רבי יונה - צרכה להדא דרבי יוחנן,

תנינן הכא - חיה, ופרשתנה תמן.

תנינן בהמה הכא - ופרשתנה תמן.

עוף תניתה תמן – אתא ופרשתנה הכא.
אמר רבי יוסי – ויאות!
בא להודיעך שהעוף אסור בכלאים.

רבי ירמיה אמר – כהנא שאל לריש לקיש:
המרביע בחיות הים – מהו?
אמר ליה – "עוד הן כתיב בהן "למיניהן".
רבי אחא לא אמר כן,

אלא הוה אמר רבי אחא בשם ריש לקיש;
כל שכתוב בו למיניהו – כלאים נוהג בו.
התיב רבי כהנא – הרי חיית הים, הרי כתיב בהן
"למיניהן" מעתה כלאים נוהג בהן?
אמר רבי יוסי בי רבי בון – הכא פרס כהנא מצודתיה
על ריש לקיש, וציידיה.
אמר רבי יונה:

יכיל אנא פתר לה – משום מנהיג.
מייתי חוט, וקטר בעודניה דלכיסא ובעודניה
דירוקא – ואינון שייפין דין עם דין ומזרעין.

משנה ז'

אין מביאין;
אילן – באילן.
ירק – בירק.
ולא אילן – בירק.
ולא ירק – באילן.
רבי יהודה מתיר – ירק באילן.

גמרא

מחלפה שיטתיה דרבי יודה!
תמן הוא אומר – נוטל הוא אדם מעה אחת מפיטמו
של אבטיח, ומעה אחת מפיטמו של תפוח – ונותנן
בתוך גומא אחת, והן מתאחזין ונעשין כלאים.
וכא – הוא אמר הכין?
תמן – על ידי שהוא נותן זה בצד זה הן מתאחזין
ונעשין כלאים.
ברם הכא – ירק באילן הוא.

תני:
מניין?

שאיין מרכיבין עץ סרק – על גבי על מאכל,
ולא עץ מאכל – על גבי עץ מאכל,
ה: מין בשאינו מינו מניין?

תלמוד לומר "את חוקותי תשמורו".
רבי יונה רבי לעזר בשם כהנא – דרבי לעזר היא,
משום חוקים שחקקתי בעולמי.
רבי יוסי בשם רבי הילא – דברי הכל היא, משום
חוקים שחקקתי בעולמי.
מעתה – אסור להרכיב תאינה שחורה, על גבי
תאינה לבנה.
אמר רבי אבין – ולא מכלאי הבגדים למדת?
מה כלאי בגדים שאסרתי לך,
שני מינין – לא זה ממין זה ולא זה ממין זה,
אף כלאים שאסרתי לך בכל מקום – לא זה ממין זה
ולא זה ממין זה.

תני:

בשם רבי לעזר;

מותר הוא גוי – לזרוע וללבוש כלאים,
אבל לא – להרביע בהמתו כלאים,
ולא להרכיב אילנו כלאים.
למה?

מפני שכתוב בהן "למיניהן".
והרי דשאיין – כתיב בהן "למיניהן"?
אין כתיב בציוי – אלא בהוצאה.
ואם כן למה נתקללה הארץ?
רבי יודן בר שלום אמר – על ידי שעברה על גזירותיו
של הקדוש ברוך הוא,

"תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מְזֻרֵעַ זָרַע, עֵץ פְּרִי"
והיא לא עשתה אלא – "וּתְזַצָּא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב
מְזֻרֵעַ זָרַע לְמִינֵיהּ וְעֵץ עֵשֶׂה פְּרִי".

רבי פינחס אמר – שמחה בציוויה, והוסיפה אילני
סרק.
על דעתיה דרבי יודן בר שלום – יפה נתקללה
הארץ.

על דעתיה דרבי פינחס – למה נתקללה הארץ?
כאינש דאמר – "ליט ביזא דכן אייניק".
ואתיא כיי רבי נתן – שלשה נכנסו לדין, וארבעה
יצאו מקוללין,
"אַרְוֶהָ הָאֲדָמָה בְּעִבְרֶךָ".

עד כדון לית כתיב אלא - "בהמתך לא תרביע כלאים".	תני:
עוף מנין?	אין מרכיבין זיתים - ברכב של תמרה;
אית תניי תני - "מאת חקתי תשמרו"	מפני שהוא אילן באילן.
ואית תני - "מבמהתך לא תרביע כלאים".	רבי יודן בעי - ולית הדא פליגא על רבי לוי?
הרביע בהמה - והרביע עוף;	"אשתך כגפן פריה ברכתי ביתך בניך כשתלי זיתים
מאן דאמר: "מחקתי תשמרו" - חייב שתים.	סביב לשלחנה",
מאן דאמר: "מבמהתך לא תרביע כלאים" - אינו חייב אלא אחת.	מה זיתים, אין בהן הרכבה - אף בניך לא יהא בהן פסולת.
הרכיב אילן - והרביע עוף;	הא מכלל שיש בהן פסולת?
מאן דאמר: "מחקתי תשמרו" - אינו חייב אלא אחת.	ו: שנייא היא הכא, שהוא עתיד למתקה.
מאן דאמר: "מבמהתך לא תרביע כלאים" - חייב שתים.	כהדא רבי שמעון ברבי - הוה משקה פרסתקיה יין מבושל בשביל למתקה.

בעזרת ה' יתברך

קונטרס

זכרנו את ציון

להקל זכירת תלמוד ירושלמי

מסכת דמאי מדף נד: עד כלאים דף יט:

מסכת דמאי

פרק שישי המקבל

~ דף נד ~

משנה הלכה ב

כהן או לוי שקיבל שדה מישראל

- נחלקו התנאים אם האריס נוטל לעצמו התרומה או המעשר גם מן החלק של בעל השדה;
- לת"ק – נוטל רק חלקו.
- לר' אליעזר – נוטל התרומה והמעשר של כל השדה [שעל מנת כן בא].

גמ'

התנו בפירוש שהמעשר לכהן או לוי

- התנו ביניהם שהכהן או הלוי מקבל כל התרומה ומעשר – כו"ע מודה דכל התרומה או מעשר שלהם [דהוה כאומר "החזק בקרקע כדי לקנות התרו"מ"].

טעם המחלוקת בין ת"ק לר' אליעזר

- לר' אליעזר – אפי' לא התנו הוה כמי שהתנו.
- לת"ק – לא הוה כהתנו [דתרי 'הוה כמי' לא אמרינן].

ברייתא כר' אליעזר

- בברייתא איתא; כהן אריס אצל כהן, לוי אצל לוי, ישראל אצל ישראל – חולקין במעשרות.
- וברייתא זו אתיא כר' אליעזר – דאילו לחכמים אפי' כהן אצל ישראל חולקין.

~ דף נה ~

ישראל שקיבל שדה מכהן

- לקמן במשנה הלכה ג איתא דלכו"ע הבעלים מעכבין לעצמן כל התרומה ומעשר, ולכן;
- יכול להתנות שהמעשרות יהא לישראל [דהכהן משלו הוא נותן].

כהן שקיבל שדה מישראל

1. על מנת שיהיה כל התרומה ומעשר של 'ישראל' – מותר.
2. על מנת שיהיה כל התרומה ומעשר של 'כהן';
3. או על מנת שהכהן יקח כל חלקו, וחצי מחלק ישראל;
- אם נותנו לכהן כנגד שכרו – אסור [דכהן אסור לשלם בשביל תרומה, והישראל אסור למכור תרומה].
- ואם אינו נותן לו כנגד שכרו – מותר.

ישראל שקיבל שדה מישראל

- על מנת שיתן המעשרות ללוי זה – אסור.
- על מנת שאטלם אני ואתנם ללוי זה – מותר.
- ונחלקו אמוראים בטעם החילוק; 1. לר' אחא;
- על מנת שיתן ללוי – הוה כמתנה על גוף הפירות.
- על מנת שאטלם ואתנם – מתנה על זכות נתינת המעשרות [וטובת הנאה ממון הוא ויכול למוכרם]. 2. לר' יוסי;
- על מנת שיתן ללוי – מיירי שקיבל כנגד שכרו.
- על מנת שאטלם ואתנם – מיירי שלא קיבל כנגד שכרו.

טובת הנאה ממון

- נחלקו אמוראים אם יש לטובת הנאה שוויות של ממון;
- לר' יוסי בר חנינא ור' אחא דלעיל – הוה ממון [ואיש את קדשיו לר' יהיו].
- לר' יוחנן ור' יוסי – אינו ממון [לוי קאי על טובת הנאה, ולא על ממון].

אסר לכהנים הנאה ממנו

- אין להקשות על ר' יוסי בר חנינא מן המשנה בנדריים (יא ג), דאם אסר עצמו על כל

* זהו לפי ת"ק במשנתנו, דכהן שקיבל שדה מישראל חולקין.

כהנים שבעולם, הכהנים נוטלים בעל כרחו – ואי טובת הנאה ממון הוא אסור לכל.

- דכשאסר עצמו על כל כהנים – פקע טובת הנאה דידיה.
- ואדרבה, מסיפא דמתני' שם יש ראייה לר' יוסי בר חנינא – דתני "כהנים אלו ולוים אלו" יטלו אחרים, ומזה מוכח דמה שנוטלים בעל כרחו היינו משום שנפקע טובת הנאה.

~ דף נו ~

הילך סלע ותן בכור לבן בתי

- 'ישראל' האומר לישראל "הילך סלע, ותן בכור זה לבן בתי";
- לר' יוחנן – רק כשהישראל רצה ליתן לבן בתו עם עוד כהן אחר, ועל ידי הסלע יתן לו כל הבכור, מותר [וזה לא חשיב מוכר טובת הנאה].
- לר' יוסי בר חנינא – בכל אופן מותר [דטובת הנאה ממון].

הילך בכור זה ותן לי בכור

- שאלו מר' זעירא, לפי ר' יוסי בר חנינא האם מותר לכהן לומר לישראל "הילך סלע זה, ותן לי בכור", ונחלקו אמוראים אם ר' זעירא השיב;
- לר' יוסי – לא השיב כלום.
- לר' אחא – השיב, דבכהן אף ר' יוסי בר חנינא מודה דאסור [משום מראית עין, שנראה כקונה בכור].

- ר' יוסי בר' בון חולק על ר' זעירא וסובר – כהן הנותן סלע הוה חילול קדשים שאסור מן התורה.

כהן המסייע בבית הגרנות

- אסור ליתן לו תרומה ומעשר.
- ואם נתן;
- חילול קדשים – ועבר על "ולא יחללו את קדשי בני ישראל".
- ואין התרומה חל – וכריו נשאר בטבלו.
- ועליו הכתוב אומר – "וכהניה במחיר יורו".
- ובא עליהן ג' פורעניות;
- 1. ציון שדה תחרש.
- 2. ירושלים עיין תהיה.
- 3. הר הבית לבמות יער.

קידושי אשה בתרומה ומעשר

- מה שמבואר במשנה קידושין (ב י) המקדש בתרומות ומעשרות ובמתנות הרי זו מקודשת;
- לר' יוסי בר חנינא – אפי' בתרומה הזקוק ליתנו לכהן [ומקדשה בהשויות שבטובת הנאה].
- לר' יוחנן – שנפל לו תרומה מאבי אמו כהן.

כהן שמכר שדהו לישראל

- ושייר המעשרות לעצמו – המעשרות שלו.
- ואינו יכול למכור לכהן אחר זכות המעשרות [שאיין לו קרקע להקנותו].

מכירת דבר שלא בא לעולם

- אי אפשר למכור דבר שלא בא לעולם, כגון;
- 1. למכור מעשרות שדהו.
- 2. למכור וולדי שפחתו.
- 3. למכור עוברי בהמתו.

שיור לעצמו דבר שלא בא לעולם

- יכול למכור הקרן, ולשייר לעצמו דבר שלא בא לעולם, כגון;
- 1. למכור שדהו, ולשייר המעשרות.
- 2. למכור שפחתו, ולשייר הוולדות.
- 3. למכור בהמתו, ולשייר העוברות.

למכור אויר

- אי אפשר למכור דבר שאין בו ממש, כגון;
- לומר לחברו "זכה בקרקע כדי שתקנה האויר".
- אבל יכול למכור החורבה, ולשייר לעצמו האויר.

ירושת המעשרות ששייר לעצמו

- אם שייר רק לעצמו – אין ליורשיו זכות במעשרות.
- אם אמר "לי ולבני וליורשי" – יש להם זכות במעשרות.
- ור' יודן בר שלום שאל מר' יוסי, כשאמר וליורשי אם

אפי' יורשי דרבנך בכלל, ונשאר בספק.

~ דף נז ~

מוכר ששייר המעשרות, ומכרה הלוקח

- אם אמר "כל זמן שהמעשרות ביד לוקח זה, המעשרות שלי" והלוקח מכר לאחר - אין לו מעשרות.
- חזר הלוקח ולקחה בחזרה;
- לתני דר' חייא - אין לו מעשרות [כיון שיצא מרשות המוכר ומרשות הלוקח].
- לר' הושעיא - יש לו מעשרות [וכמי שלא מכרה מעולם].

גירש אשתו והחזירה

- על דעת כתובתה הראשונה חזרה - ואם שוב גירשה יש לה כתובה אחת.
- ונחלקו אמוראים אם חייב ליתן לה תנאי כתובה שהוסיף בנישואין ראשונים;
- לחד, וכן סובר תני דר' חייא - נותן לה רק עיקר כתובתה.
- לאידך, וכן סובר ר' הושעיא - נותן לה גם תנאי כתובתה [דהוה כמי שלא גירשה מעולם].

ישראל שקיבל שדה מכהנת

- ישראל שקיבל שדה מכהנת;
- כל זמן שלא נשאה לישראל - כל המעשרות שלה.

• נשאה לישראל - חולקין במעשרות.

• נתארמלה - כל המעשרות שלה.

• ואין להקשות מכאן על תני דר' חייא - דבכהנת לא יצא מרשותה.

'מוכר' שמתנה "מעשרות שלי לזמן קצוב"

• 'כהן' שמכר שדהו ל'ישראל' על מנת שהמעשרות לכהן לד' או ה' שנים - הכהן יכול לתבוע שלא יזרע;

1. כרם חדש [שאינ מעשרות בערלה].

2. איסטיס [שפטור ממעשר].

3. קנים [שפטור ממעשר].

• ר' אחא בר עולא קנס לוקח שזרע קנים בתוך החמשה שנים - שצריך ליתן מעשר למוכר.

• 'ישראל' שמכר שדהו ל'כהן' על מנת שהמעשרות לישראל לד' או ה' שנים - מותר לעשות תנאי זה [והכהן זוכה בזה, ומקנה לישראל].

'מוכר' שמתנה "מעשרות שלי לעולם"

• 'כהן' שמכר שדהו ל'ישראל' והתנה שהמעשרות לכהן 'לעולם' - מותר לישראל לזרוע מה שירצה [שלא מכר על דעת שיכול לעכב לעולם].

• 'ישראל' שמכר שדהו ל'כהן' והתנה שהמעשרות לישראל

'לעולם' - אסור לעשות תנאי זה [דנראה כעושהו כהן, וזה דבר גנאי].

'לוקח' שמתנה "מעשרות שלי לזמן קצוב"

• 'כהן' שמכר שדהו ל'ישראל' והתנה שהמעשרות לישראל לד' או ה' שנים - אסור לעשות תנאי זה [שהכהן מעולם לא זכה במעשרות להקנותו לישראל].

~ דף נח ~

משנה הלכה ג

ישראל שקיבל מכהן או לוי

• ישראל שקיבל שדה מכהן או לוי - הבעלים מעכבין התרומה ומעשר להם, ואין לאריס טובת הנאה ליתן לכל כהן שירצה [דמקום מעשר שייר הבעלים לעצמו].

בן כפר שקיבל שדה מירושלמי

• לר' ישמעאל - ירושלמי מעכב לעצמו כל המעשר שני [דכיון שטירחא לבן הכפר להעלותם, אדעתא דהכא ירד].

• לחכמים - מחלקין עם המעשר שני [שגם הוא יכול לעלות ולאוכלן בירושלים].

גמ'

כהן טמא שותף עם כהן טהור

• אפי' לר' ישמעאל הם מחלקין עם התרומה - דכהן

² כגון ירושת אשתו.

³ ולכאורה גם כאן הלוקח צריך לזרוע דברים שיש להם מעשר.

טמא יכול למכור עכשיו התרומה בלי טירחא, משא"כ מעשר שני אסור במכירה.

משנה הלכה ד

ישראל שקיבל תלוש מכהן ולוי

- ישראל שקיבל אריסות "בתלוש" אצל כהן או לוי כגון זיתים תלושין לעשותן שמן];
- לת"ק - מחלקין בתרומה, דבתלוש לא שייר הבעלים לעצמו כלום].
- לר' יהודה - הבעלים מעכבין התרומה ומעשר להם, [דאין חילוק בין מחובר ותלוש].

גמ'

כהן או לוי שקיבל מישראל בתלוש

- לר' יהודה במשנתנו - מחלוקת ת"ק ור' אלעזר (נד:) אם אריס כהן מקבל כל התרומה, שייך אפי' בתלוש.

אופן נוסף של מחלוקת חכמים ור' יהודה בתלוש

- פרה של כהן שניתנה לרועה ישראל לחלק ביניהם הריוח וההפסד - וילדה בכור;
- לחכמים - הבכור לשניהן, ויש לישראל טובת הנאה על חצי הבכור.

- לר' יהודה - כל הבכור לכהן [דאין חילוק בין תלוש למחובר].

שומה - שוכר

- שומה - הריוח וההפסד לשניהם.
- שוכר - הריוח וההפסד למשכיר.

תשלומין בתרומה

1. סוחר "ישראל" הקונה פירות ממעות כהן, ועושה בהם סחורה - מותר לכהן לשלם שכרו מתרומה.

2. סוחר "כהן" הקונה פירות ועושה בהם סחורה ממעות ישראל;

- אם משלם לו על הטירחא ממקום אחר - מותר לישראל ליתן לכהן התרומה.

- ואם אינו משלם לו ממקום אחר - אסור לשלם שכרו מתרומה [דהוה כהן המסייע בבית הגרנות].

~ דף נט ~

כהן שנוטל מישראל טבל ומשלמו מתוקן

- אם נותן לו המתוקן תיכף^ה - מותר [ואין בו משום רבית ובזיון קדשים].

- ואם נותן לו המתוקן לאחר זמן^י - אסור [משום רבית ובזיון קדשים].

משנה הלכה ה

מכירת זיתים

- נחלקו התנאים למי מותר למכור זיתים שעדיין לא הוכשרו לקבל טומאה;
- לבית שמאי - רק לחבר העושה בטהרה.
- לבית הלל - אפי' לנאמן על המעשרות [אפי' אינו עושה בטהרה].
- וצנועי בית הלל נהגו כבית שמאי.

ענבים של מעשר ושל אינו מעשר בגת אחת

- המעשר מעשר שלו - וודאי.
- ושל חברו - דמאי^י.

גמ'

שני דברים שב"ה מתירין משום עילה

1. מכירת זיתים לאינו עושה בטהרה - והעילה הוא שמועט בני אדם אוכלין זיתיהן לפני שהזיעו.

2. מכירת פרה חורשת בשביעית למי שחשוד על השביעית;

- לבית שמאי - אסור.
- לבית הלל - מותר [דאיכא למיתלי דלשחיטה לוקחה].

מכירת שבלים לאינו עושה בטהרה

- בית שמאי מודה לבית הלל דמותר למכור שבלים לאינו

^ד לעיל נו:.

^ה זהו הרישא של הברייתא, תן לי ס' טבל, ואני אתן לך ס' מתוקן.

^י זהו הסיפא של הברייתא, תן לי ס' טבל, ואני אתן לך ל' טבל ול' מתוקן.

^י פירשנו במשנה ע"פ שיטת ר' אלעזר בגמ' (ס:), ור' יוחנן חולק עליו, עיי"ש.

עושה בטהרה [שדרך הרבה בני אדם לעשות מן השבלים קליות].

בג' אופנים ב"ה מודה לב"ש

1. גדיש של חיטים שהוכשרו לקבל טומאה.
2. ענבים בעבט שכבר הוציאו משקה.
3. זיתים במעטן שכבר הזיעו והוציאו מוהל.

~ דף ס ~

קטן טמא בצד העיסה

- קטן טמא שנמצא בצד העיסה, ובצק בידו - כל העיסה טמא [שמא נגע בו].
- ודין זה הוא מדרבנן, דמן התורה העיסה בחזקת טהור, ותלינן שאחר נתן לו.

2 מהלכים בדברי ר' יוחנן "של זיתים חומרא"

1. ר' חזקיה בשם ר' ירמיה - כוונת ר' יוחנן לענין חיבור לטומאה;
- משקה "טמאה" שנפלה על מקצת מן הזיתים שבכלי המעטן - מדרבנן המהול מחברן, וכל הזיתים טמאין.
- אבל מן התורה רק בזיתים נשוך כולם טמאין, ולא במעוך.
2. ר' ירמיה אמר לר' יונה - דכוונת ר' יוחנן הוא לענין הכשר טומאה;
- לר' מאיר - מהול כמשקה מדאורייתא [והברייתא לעיל הוא כשיטתו].

- לחכמים - מהול כמשקה מדרבנן [וכוונת ר' יוחנן לומר דהלכה כחכמים].

למה ב"ש לא הזכיר מעשר

- כל חבר המוכר תבואה מקפיד שלא למכור תבואה למי שאינו מעשר.

צנועי

- צנועי - היינו כשרים.

~ דף סא ~

מעשר את שלו וחלקו בכ"מ שהוא

- בין לר' אלעזר ובין לר' יוחנן משנתנו סובר אין ברירה, ולכן נחשב החלוקה כמוכר הפירות לעם הארץ, ואסור למכור לעם הארץ דבר שאינו מתוקן.

1. לר' אלעזר;

- על חצי היין [משלו] - מפריש וודאי.

- ועל חצי היין [משל חברו] - מפריש דמאי.

- ואין להקשות דמותר למכור דמאי במדה גסה - דמשנתנו ר' מאיר דרק סיטון מותר למכור דמאי במדה גסה.

- ואע"פ שעכשיו הפירות טבל, מפריש דמאי - כיון שאפשר שחברו יעשר, דינו כדמאי.

2. לר' יוחנן;

- על חצי היין [חצי משלו וחצי משל חברו] - מעשר וודאי.

- ועל רובע מן היין [משלו] - מעשר דמאי.

- ומשנתנו סובר אין ברירה רק עד חצי משלו ביד חברו, ויותר מזה לא חיישינן.

- ועל החלק שאולי יש ביד חברו - אכן מפריש וודאי.

- ומה שמפריש רק כדמאי מחצי הפירות משל חברו שבידו - דשמא עישרן חברו.

משנה הלכה ו

חבר ו'ע"ה' שחולקין בשותפתן

1. שנים שקבלו אריסות בשותפות.

2. שנים שירשו.

3. שנים שנשתתפו.

- בג' אופנים אלו, כשה'חבר' אומר לשותפו 'עם הארץ';

- "טול אתה שבמקום פלוני, ואני במקום פלוני" - מותר [דכל אחד נוטל חלקו].

- "טול אתה מין זה, ואני מין אחר" - אסור [דנחשב כמכירה].

חבר ו'מעשר' שחולקין בשותפתן

- כשם שאסור למעשר למכור דמאי לעם הארץ, כך אסור לעושה בטהרה למכור לאינו עושה בטהרה, ולכן;

- "טול אתה שבמקום פלוני, ואני במקום פלוני" - מותר [דכל אחד נוטל חלקו].

- "טול אתה מין זה, ואני מין אחר" [דנחשב כמכירה];

^ח ולא דמי ליין בגת לעיל בהלכה ה', דשם מעורבין, והכא בשני מקומות.

- הוכשר לקבל טומאה - אסור.
- לא הוכשר לקבל טומאה - מותר.

~ דף סב ~

גמ'

פירות מישראל וגוי השותפין בסוריא

- נחלקו רבי ורשב"ג אם מעורב טבל בפירות הגוי, וישראל הרוצה לאוכלן חייב לעשרן.
- ונחלקו ר' חנינא ור' יוחנן באיזו אופן נחלקו התנאים;
 1. כשחלקו בקמה - בין לר' חנינא ובין לר' יוחנן נחלקו התנאים;
 - לרבי - בכל הפירות טבל ומעושר מעורבין [דאין ברירה].
 - לרשב"ג - פירות הגוי פטור ממעשר [דיש ברירה].
 2. כשחלקו בעמרים - בין לר' חנינא ובין לר' יוחנן, רשב"ג מודה לרבי דאין ברירה.
 3. כשחלקו בגדיש;
 - לר' חנינא - רשב"ג מודה לרבי.
 - לר' יוחנן - רשב"ג חולק על רבי.

קנו על מנת לחלק

1. לר' הושעיה;
- כשקנו שלא על מנת לחלק - רבי חולק על רשב"ג, וסובר דאין ברירה.
- כשקנו על מנת לחלק - רבי מודה לרשב"ג דיש ברירה.

2. לר' יוחנן - רבי חולק על רשב"ג אפי' כשקנו על מנת לחלק וסובר דאין ברירה.

משנה הלכה ז

גר וגוי שירשו אביהן גוי

- לפני שבאו לרשות הגר - מותר לומר "טול אתה עבודה זרה ויין נסך, ואני אטול מעות ופירות" [וכיון שירושת גר דרבנן, הקילו אפי' בשני מינים].
- לאחר שבאו לרשות הגר - אסור [דהוה כמוכר עבו"ז].
- 2 אופנים של נאמנות פה שאסר
 1. עם הארץ המוכר פירות בסוריא ואומר "משל ארץ ישראל הן ומעושרין הן" - נאמן [שהפה שאסר הוא הפה שהתיר].
 2. עם הארץ המוכר פירות בסוריא ואומר "משלי הן ומעושרין הן";
 - אם רק מפיו אנו יודעים שיש לו שדה בסוריא - נאמן [שהפה שאסר הוא הפה שהתיר].
 - ואם ממקום אחר אנו יודעים שיש לו שדה בסוריא - אינו נאמן [שהוא אינו הפה שאסר].

גמ'

ישראל וגוי שקנו עבו"ז ומעות בשותפות

- אסור לומר לגוי "טול אתה עבודה זרה ואני אטול מעות".

- ור' יוחנן מוסיף דאפי' במין אחד [כגון שני צלמין אחד כשלחן ואחד של עבודה זרה] - אסור.
- ומן המשנה לעיל בהלכה ו מוכח כר' יוחנן - דהא אפי' במין אחד שמקצתו הוכשר ומקצתו לא הוכשר לקבל טומאה, נחשב כמכירה.

ירושת עקילס הגר

- עקילס הגר זרק לים המלח חלקו בירושת אביו שחילק עם אחיו, וג' שיטות בדבר;
 1. דמים שבא מעבודה זרה.
 2. המעות שלקח כנגד העבודה זרה וכבמשנתנו [והחמיר על עצמו].
 3. עבודה זרה עצמו [כדי לעקור עבודה זרה מבית אביו].

~ דף סג ~

עני ע"ה שאומר לקט, וע"ה שאומר משל גוי

- עני עם הארץ בשעה שהלקט מצוי - פירותיו פטורין ממעשר אפי' כששתק [דבשעתן סתמא מה שמצוי בידן מן הלקט הוא].
- עם הארץ שידוע שיש לו שדה בסוריא, ואומר "פירות אלו משל גוי" - פירותיו דמאי [דמסתמא מביתו הביאו].

נאמנות הגוי

- גוי שאומר "פירות אלו מערלה, או נטע רבעי" - בין לרבי ובין לחכמים אינו נאמן

- לאוסרן [דלהשביח מקחו הוא בא].
- ואם אומר "מגוי פלוני הבאתים";
- לרבי - נאמן לאוסרן [דאפשר לברורין].
- לחכמים - אינו נאמן לאוסרן [דדברי גוי לא מעלין ולא מורדין].
- ור' יודן מסופק לשיטת חכמים - אם אפי' במסיח לפי תומו אינו נאמן לאוסרן.

נאמנות כותי

- לרבי - כותי כגוי ואינו נאמן לאוסרן^ט.
- לרשב"ג - כותי כישראל ונאמן לאוסרן.

מוכר פירות שאינו שלו

- ידוע שיש לו שדה, אבל רוב הפירות שמוכר אינו משלו - פטורין ממעשר.

אריס בסוריא שולח פירות לבעל השדה

- ישראל שיש לו שדה עם אריס עם הארץ בסוריא, ואריסו שלח לו פירות ואמר "הרי אלו מעושרין";
- אם מין זה מצוי לקנות בסוריא - נאמן במגו דאי בעי שתק, ואז היה פטור ממעשר דסתמא מן השוק לקח, ואפי' כשיש בשדהו ממין זה.

- ואם אין מין זה מצוי לקנות בסוריא - אינו נאמן דאין כאן מגו.

משנה הלכה ח

- חבר לוקח דמאי לעצמו ולע"ה
- לקח סתם - פטור מלעשרן.
- בשעת הלקיחה אמר "זה שלי וזה של עם הארץ" - חייב לעשר מה שנותן לעם הארץ [ואפי' הם מאה].

~ דף סד ~

גמ'

עם הארץ האומר לחבר

1. "צא ולקח לי" - לכו"ע פטור לתקן מה שנותן לו [דשליח הוא].
 2. "צא ולקח לך" - לכו"ע חייב לתקן מה שנותן לו [דמשלו נותן לעם הארץ].
 3. "צא והבא לי" [ומזה מיירי משנתנו];
 - לר' יהודה - צריך לעשר [דהמוכר מכוון ללוקח שבא לפניו].
 - לר' יוסי - אינו צריך לעשר [דהמוכר מכוון לבעל המעות].
- "צא והבא לי" והוסיף המוכר אחת יתירה
- לר' יהודה - לשליח.
 - לר' יוסי - של שניהן [משום ספק בכוונת המוכר בהוספה].

החליף מעות המשלח

- שליח שהחליף מעות המשלח עם מעותיו - קנה המעות ונחשב כהלואה, ולכן;
 - לכו"ע חייב לתקן הפירות שקונה לו, ואפי' כשאמר "צא והבא לי".
 - אבדו המעות - חייב באחריות [כמלוה].
- "זו שלי וזו של חברי" ונתערבו

- רק כשהלוקח נתן לעם הארץ לפני שלקח לעצמו - חייב לתקן.

- אבל אם עם הארץ נטל חלקו מעצמו - פטור מלתקן [דתלינן דשלו הוא נוטל].
- וכן אם החבר לקח תחילה לעצמו ומה שנשאר נותן לעם הארץ - פטור מלתקן [דאינו נראה כמכירה].

האכלת פועל שמזונותיו עליו

- "הילך מעות וקנה לך מזונות" - מותר, ואינו חושש שמא יקנה דבר איסור [שאינו מאכילו איסור בידים].
- "לקח מזונות מן החנוני, ואני אשלם לו" - אסור, כשיש חשש שמא יקנה דבר של איסור.

טעם האיסור ב"לקח מן החנוני"

^ט רבי לעצמו וודאי סובר דנאמן לאוסרן, דלרבי אפי' גוי נאמן לאוסרן, וכוונת הגמ' לומר דאם החכמים סוברים כרבי לענין כותי אינו נאמן לאוסרן.

- לר' זעירא - חנוני נעשה שליח של בעל הבית להאכיל הפועל.
- לר' הילא - הפועל מזכה המזונות לבעל הבית, וחוזר וזוכה לעצמו.
- נפק"מ בין הטעמים
- חנוני חרש;
- לר' זעירא - מותר [דחרש לא נעשה שליח].
- לר' הילא - אסור.
- שליח לפטור מאוצר המלך ומבעל חוב
- "קנה תבואה ממעות אלו והוליכו למלך או לבעל חוב" - אסור [דנחשב כשליחו, ושמא יקנה איסור].
- "הילך מעות, ואתה תפתור חובתי אצל המלך או בעל חוב" - מותר [אינו נחשב כשליחו].

פרק שביעי המזמין

טבל שברשותו בשעת התנאי,
וברשות אחר בשעת הפרשה

אוכל לצורכם כגון לתרומת
מעשר [שהוא רוצה בנחת
רוחם].

- אבל הוא מקפיד כשחושדין אותו שאינו מעשר.
- כשרבי ור' יוסי ב"ר יהודה ראו שבעל הבית מעיין אם הם חושדים אותו, זרקו האוכלין עד שנפל כדי תרומת מעשר ואכלו.

מכר טבל ושכח לעשרן

- רץ אחר הקונה ומעשר.
- ואם לא הגיעו;
- כשיודע שהפירות קיימין – קובע המעשרות בתוך פירותיו [ואע"פ שאינו מן המוקף, דזכות הוא לקונה].
- כשיודע שאין הפירות קיימין – אינו צריך לעשרן.
- ואם הוא מסופק – מפריש מפירותיו תרומת מעשר, ושאר המעשרות קובע בתוך פירות חברו.

שיטת ר' יהודה

- ר' יהודה חולק על משנתנו וסובר דאפי' אם התנה מערב שבת אסור להפריש בשבת, [שאינן אדם מתנה על דבר שאינו שלו].
- אלא יקנה פירות מהמקום שבעל הבית עם הארץ קנה אותו² – ויפריש מפירות אלו

1. לר' זעירא;
 - אם התנה עליו ועל אחרים – מפריש אפי' כשהוא ביד אחר [וכן עשה ר' הושעיה].
 - אם התנה רק עליו – אינו מפריש כשהוא ביד אחר.
2. לזבדי בר לוי בשיטת ר' הושעיה – אפי' כשהתנה רק עליו, יכול להפריש כשהוא ביד אחר.

~ דף סו ~

2 דינים בשעת הפרשה בשבת

1. בשעת הפרשה צריך לזכור התנאי שמערב שבת.
2. בשעת הפרשה צריך עוד הפעם לקרוא שם בפיו.

לא נחשב כמתקן

- דווקא אם התנה מערב שבת לא נחשב כמתקן.

איבוד אוכלים

- יפרר התרומת מעשר לפירורין [כדי שהבעל הבית לא יאכלם] ומשייר כל שהוא, וכל זמן שראוי לאכילה אינו איבוד אוכלים.

גזל בהפרשה

- אין בעל הבית מקפיד כשאורחים מאבדין מעט

~ דף סה ~

משנה הלכה א

היודע מער"ש שיאכל אצל ע"ה בשבת

- קורא שם מערב שבת, ואומר;
- "1% שאני עתיד להפריש מהמאכלים יהא מעשר ראשון, עם עוד 9% הסמוך לו, וה 1% יהא תרומת מעשר.
- ומעשר שני בצפוננו או בדרומו ויהא מחולל על המעות".

גמ'

- מתנה על דבר שאינו ברשותו
- בדמאי – יכול לעשות התנאי אפי' כשאינו ברשותו.
- בטבל – אינו יכול להתנות כשאינו ברשותו.

מקור שעושיין תנאי אפי' בטבל

- ר' חייא הגדול אמר לר' ינאי שמותר להתנות מערב שבת אפי' בטבל [דכתיב עשר תעשר... כל הימים¹].
- המקל שראה ר' ינאי בחלום באה להראות שהוא יהא מנהיג בישראל.

¹ ובגמ' לקמן (סו:) הובא שיטת ר' יהודה שאוסר להתנות על דבר שאינו שלו אפי' בדמאי. ² זהו אסמכתא בעלמא, דהא האיסור לעשר בשבת אינו אלא מדרבנן. ³ דווקא מאותו מקום, שאין מעשרין מדמאי על דמאי.

על הפירות שיאכל למחר
[והתירו לו להפריש על של
חברו, כמו שהתירו במוכר
טבל לחברו ולא הגיעו].

משנה הלכה ב

האיך מעשרין לח בשבת

- אומר "1% שאני עתיד לשייר בשולי הכוס - יהא מעשר ראשון עם עוד 9% הסמוך לו.
- וה1% - יהא תרומת מעשר.
- ומעשר שני בפי הכוס - ויהא מחולל על המעות".

גמ'

כוונת המשנה מזגו לו הכוס

- לכשימזגו הכוס למחר.
- אימתי יחול הפרשתו
- כשמפריש בשבת צריך לומר "לאחר שאשתה יחול ההפרשה למפרע".
- אבל אינו אומר שיחול לפני השתיה - דנמצא ששותה חולין מעורב בתרומת מעשר.
- וגם אינו אומר שיחול לאחר השתיה - דנמצא ששתה טבל.

~ דף סז ~

טלטול מוקצה והיתר ביחד

- לצורך ההיתר - מותר.
- לצורך המוקצה - אסור.
- טלטול תרומה טמאה
- המפריש צריך לומר שיחול התרומה בשעת שפיכת

התרומה מהכוס [כדי שלא יכשל בטלטול מוקצה].

- ואינו יכול לשייר חולין בתוך הכוס כדי להתיר המוקצה - דטלטול היתר לצורך מוקצה אסור.

אימתי חיישי ר"י ור"ש שמא תיבקע הנוד

- בחבית - חיישינן [שעומד לזמן מרובה].
- בכוס - לא חיישינן [ששותה על אתר].

משנה הלכה ג

פועל שאוכל במשך היום מבעה"ב ע"ה

- אע"פ שעדיין אינו מבורר איזו פירות יאכל במשך היום;
- נוטל אחד ואומר "זו ותשע הבאים אחריו - יהא מעשר ראשון".
- וזו תרומת מעשר עליהן.
- ומעשר שני בט' האחרונות - ויהא מחולל על המעות".

כמה יאכל הפועל אחר ההפרשה

1. לת"ק - יאכל רק תשעים ותשע, ואינו חייב לקנות מבעה"ב עוד אחת.
2. לרשב"ג - חייב לקנות מבעה"ב עוד אחת [שלא יהא חלש במלאכה].
3. לר' יוסי - נוטל בחנם עוד אחת כנגד התרומת מעשר משל בעה"ב [דתנאי ב"ד הוא שהתרו"מ משל בעה"ב].

גמ'

הפרשה על פירות שאין מבוררין

- במשנה (תרומות ד ב) מצינו כמו במשנתנו דמותר להפריש תרומות ומעשרות על פירות שעדיין אינם מבוררין.

נשרף הפירות לפני אכילת הפועל

- נשרפו פירות בעה"ב לפני שנתברר על איזו פירות הפריש - לא חל התרומת מעשר.

נשרף תרומת מעשר לפני שבירר הפירות

- נשרף התרומת מעשר אפי' תיכף לאחר הפרשתו - הפירות מתקנים ומותר לאכלן [דהוברר הדבר למפרע שבשעת הפרשתו נתקנו פירות אלן].

~ דף סח ~

ג דברים שיש בהם מעוט מלאכה לשוכר

1. לא יחריש עם פרתו בלילה - וישכרנה ביום.
2. לא יעבוד בתוך שלו בלילה - וישכיר עצמו ביום.
3. לא ירעיב עצמו - וישכיר למלאכה.
- ובכולן הטעם משום שהוא ממעט מלאכתו של השוכר.
- כשמצא ר' יוחנן מלמד תינוקות שחלש מחמת התענית אמר לו שאסור לו

להתענות, ק"ו ממלאכת חול.

משנה הלכה ד

קריאת שם על טבל ער"ש ביהשמ"ש בלח

- אומר "שני לוגין שאני עתיד להפריש אחר שבת - יהא תרומה.
- ועשרה - יהא מעשר ראשון.
- ותשעה - יהא מעשר שני".
- והשאר מותר לשתות בשבת.

גמ'

תנאים החולקים על המשנה

- ר' שמעון ור' יוסי חולקים על משנתנו ואוסרים לשתות בשבת ויפריש התרומה ומעשר במוצאי שבת.
- לר' שמעון - שמא ישכח וישתה כל החבית.
- לר' יוסי - בשעת קריאת השם, התרומה והמעשר צריך להיות במקום מסוים.
- ולשניהם יש עוד טעם לאסור הפרשת משנתנו - שמא יבקע הנוד אחר השתיה קודם הפרשה.

~ דף סט ~

חילול מע"ש על מעות שבכיס

- פירט איזו מטבע [כגון סלע הישנה] - לכו"ע הוה חילול.
- חילל על מעות שאינן תחת ידו [כגון על סלע שאקח מיד בני] - לכו"ע אינו חילול.

• חילל על מטבע שבכיסו ולא פירט המטבע;

- לחכמים - הוה חילול.
- לר' יוסי - לא הוה חילול [שאינו מסוים].

הפרשה על פירות המונחים

- הניח פירות להפריש עליהן תרומות ומעשרות, או הניח מעות לחלל עליהן מעשר שני - הרי הם בחזקת קיימין ומפריש עליהן (גיטין ג ח).
- ומשנה זו הולך אפי' בשיטת ר' שמעון ור' יוסי דחיישינן במשנתנו שמא תיבקע הנוד.
- דבמשנתנו - אין חזקה שלא תיבקע הנוד לעתיד, ואם אכן תיבקע לעתיד נמצא שאכל טבל.
- משא"כ - בגיטין חזקה שעכשיו עדיין לא אבדו הפירות, ואפי' אם תיאבד לעתיד הפרשתו הפרשה.

מקדיש פרוטה בכיס של פרוטות

- "פרוטה 'מ'כיס זה הקדש" - אפי' לר' עקיבה לא מעל עד שיוציא פרוטה אחרונה.
- פרוטה 'ב'כיס זה הקדש";
- אם יש שם שתי פרוטות - לכו"ע על הראשונה מעל בספק [דליכא רוב חולין].
- אם יש שם יותר משתי פרוטות;
- לחכמים - לא מעל עד שיוציא פרוטה אחרונה [דאזלינן בתר רוב חולין].

• לר' עקיבה - אפי' על הראשונה מעל בספק.

- ואם הוציא כולם - לכו"ע מעל בוודאי.

החילוק בין 'ב'כיס/מ'כיס לר"ע

1. לריש לקיש;
 - 'ב'כיס - לא קבע איזהו, וכל חד וחד בספק, שמא זה קבע.
 - 'מ'כיס הוה כאומר - "מה שאפריש אח"כ יהא הקדש למפרע".
 - ואע"פ שלבסוף לא הפריש - חל ההקדש.
 - וכן מוכח בהקדיש יותר מג' לוגין לניסוך המים - דבג' לוגין האחרונות, אפי' לא הפריש, מעל.
2. לר' יונה;
 - 'ב'כיס - לא קבע איזהו, ולר' עקיבה כל חד וחד בספק, שמא זה קבע.
 - 'מ'כיס - דהוה כאומר "לא יכלה הפרוטות שבכיס בלא שיחול על אחד הקדש".

~ דף ע ~

מעש"ר טבל, בכלי טבול יום

- לקבוע תרומת מעשר לפני הערב שמש - אסור [דתרומה נטמא על ידי טבול יום].
- משתחשך יחול התרומת מעשר - מותר לכתחלה^י, ואפי' בערב שבת.
- אבל אין לעשותו עירוב תחומין - דעירוב קונה בסוף

^י והוא הדין כשנפל פרוטה של הקדש לתוך הכיס.
^י כן תני ר' חייא בפירוש.

היום של ערב שבת, ואז עדיין טבל הוא.

קריאת השם על תרומה

- בערב שבת - מותר.
- בשבת - אסור.

חלות התרומה

- בין בערב שבת ובין בשבת - מותר.
- כן מוכח מן הדין¹⁰ - שיכול לומר ערב שבת, דמשתחשך יחול התרו"מ בלגין טבול יום.

משנה הלכה ה

אין לו פנאי לעשר טבל יבש ער"ש

- אומר "שני תאנים שאני עתיד להפריש אחר שבת - יהא תרומה.
- עשרה - יהא מעשר ראשון.
- תשעה - יהא מעשר שני".
- והשאר מותר לאכול בשבת.

ואם היה דמאי

- אומר;
- "1% שאני עתיד להפריש למחר - יהא מעשר ראשון, עם עוד 9% הסמוך לו.
- וה 1% יהא תרומת מעשר.
- ומעשר שני בצפוננו או בדרומו - ויהא מחולל על המעות".

~ דף עא ~

גמ'

גמ'

אימתי חל התרומה ומעשר

- כשמפריש בשבת חל התרומה והמעשר למפרע משעת קריאת השם של ערב שבת.
- בתרומה טהורה - יכול לומר שהתרומה והמעשר יחול תיכף כשמסיים לאכול.
- בתרומה טמאה;
- אם איכפת ליה שלא ישאר באמצע החדר - צריך לומר שהתרומה והמעשר יחול לאחר שמניחו בזוית.
- ואם לא איכפת ליה אם ישאר באמצע החדר - מייחד התרומת מעשר על ידי נתינת עיניו בו.

טלטול בשבת טבל שיש עליו תנאי

- בין טבל טמא ובין טבל טהור - מותר לטלטלו כשהתנה עליו מערב שבת.

משנה הלכה ו

מעשר מכלכלה על חברתה

- "מעשרות של זו בזו, ושל זו בזו" - קריאת השם של הראשונה חל, ושל השניה לא חל [דהוה מן הפטור על החיוב].
- "מעשרות של כל כלכלה בחברתה" - חל קריאת השם בשתייהם [כיון שעשאם בבת אחת].

כמה מעשר ראשון מפריש מן השניה על הראשונה¹⁰

- לברייתא - עישור מן השני (10 תאנים).
- לשמואל - עישור ועוד אחד ממאה מן הכלכלה השניה ועוד חלק אחד מתשעה מתאנה (11+1/9 תאנים).

~ דף עב ~

הפרשת מעשר ושני בבת אחת

- צריך להקדים מעשר ראשון למעשר שני.
- המפריש שניהם בבת אחת עובר בעשה - כיון שיש בראשון תרומת מעשר דכתיב ביה ראשית, ולכן;
- ברישא של המשנה כשאמר "מעשרות זו בזו" - עובר בעשה [כיון שראשון ושני חלין בכלכלה שניה בבת אחת].

הקדמת מעשר שני לראשון

- המקדים מעשר שני לראשון - עובר בעשה [ראשית], ובלא תעשה [מלאתך ודמעך לא תאחר], ולכן;
- כשבא לתקן כלכלה שניה ולהפריש ממנו מעשר ראשון כנגד כל פירותיו, ובזה נכלל גם הפירות שקרא שם למעשר שני על כלכלה ראשונה;
- עובר בעשה [ראשית] - כיון שעל פירות אלו לא הקדים ראשון לשני.

¹⁰ מכח ראייה זו חזר ר' יוסי בר' בון מדבריו לאסור חלות תרומה בשבת.

¹¹ לקמן (עג.) מבואר דכל זה הוא דווקא כשמפריש על הראשונה לחוד, ועיי"ש כמה יטול כשמפריש על שניהם בבת אחת.

- ועובר בלא תעשה [מלאתך ודמעך לא תאחר] - כיון שהקדים שני לראשון.

של זו בזו ושל זו בזו השניה לא נתקנה

- מסיפא דמתניתן דרק כשאמר "מעשרות כלכלה בחבירתה" קרא שם, ולא כשאמר תוך כדי דיבור "זו בזו וזו בזו" מוכח - דאפי' תוך כדי דיבור השניה לא נתקן [דתפוס לשון ראשון].
- וזהו שיטת ר' מאיר בתמורה.

זו תמורת עולה ותמורת שלמים

1. הוסיף 'זו תמורת שלמים' לאחר כדי דיבור - לכו"ע נעשית עולה.
2. הוסיף 'זו תמורת שלמים' תוך כדי דיבור;
- לר' מאיר - נעשית עולה [דתפוס לשון ראשון].
- לר' יוסי - נעשית עולה ושלמים.

זו תמורת שני זבחים אלו

- העושה תמורה על עולה ושלמים בבת אחת [כגון בהמה זו תמורת שני זבחים אלון] - ר' מאיר מודה לר' יוסי ששניהם חלים.

חזרה תוך כדי דיבור לר"מ

- כשחוזר מדבריו הראשונים - ר' מאיר מודה דתוך כדי דיבור יכול לחזור ולעקור דבריו.

חזרה תוך כדי דיבור בתרומה

- בתרומה אי אפשר לחזור אפי' תוך כדי דיבור - כיון שאין הדרך לחזור מזה.

~ דף עג ~

מעשרות משני כלכלות באחת מהם

1. אם בא לתקן שני הכלכלות כאחת;

- שני כלכלות של מאה - מפריש מאחת 'עשרים' למעשר ראשון, ומהם 'שנים' לתרומת מעשר.

- אחד של מאה ואחד של מאתים - מפריש מאחת 'שלשים' למעשר ראשון, ומהם 'שלשה' לתרומת מעשר.

2. אם בא לתקן כלכלה אחת;

- בא לתקן מאה - נוטל י"א וחלק אחד מתשעה (11+1/9).

- בא לתקן מאתים - נוטל כ"ב ושני חלקים מתשעה (22+2/9).

- אחד של מאה ואחד של אלף;

- בא לתקן מאה - נוטל י"א וחלק אחד מתשעה (11+1/9).

- בא לתקן אלף - צריך להפריש קי"א וחלק אחד מתשעה (111+1/9), וזה לא שייך להפריש מכלכלה שיש בה רק מאה.

דברי חכמים וחידותם

- הבא להפריש מעשר ראשון ושני מק' - צריך להפריש תשע עשרה;

- עשרה - למעשר ראשון.
- תשעה - למעשר שני.
- וחכמים נתנו השיעור בחידה;

- שני תישועין - שני פעמים תשע וזהו יח.
- ותישוע של תישוע - ואחד מט' וזהו אחד.

שיעור מעש"ר ושני כשמפריש מבחוץ על מאה תאנים

- מפריש 23 תאנים,
- + ד תשיעיות מתאנה (4/9),
- + תשיעית מתשיעית מתאנה (1/81),

- 12.3467 - למעשר ראשון [שצריך להפריש מעשר ראשון כנגד המאה, וגם כנגד 11.11 של מעשר שני].

- 11.11 - למעשר שני.
- סך הכל 23.4567 תאנים.

~ דף עד ~

משנה הלכה ז

הקדמה להלכה ז

- בכל הד' אופנים שבמשנה עיקר הבעיה הוא שנתערב בה תרומת מעשר שאסור באכילה - ורוצה להוציאן באופן שישאר לישראל ככל היותר שאפשר.

- המעשר ראשון - מותר באכילה, ויכול לשלם ללוי ממקום אחר.

- המעשר שני - יכול לחלל על מעות.

- ולכן כדי לקבוע כמה פירות צריך להוציא מחמת ספק

- תערוכת תרומת מעשר, צריך לעיין בג' נקודות;
1. נקודה א: כמה תרומת מעשר יש בתערוכת זו.
 2. נקודה ב: כמה מן התערוכת אינו ראוי ליעשות תרומת מעשר.
 3. נקודה ג: עד שלא יוציא כל הפירות שאינו ראוי לתרומת מעשר, תלינן שכל הפירות שהוציא – מהם הוציא, ונשאר תרומת מעשר בתערוכת.

מאה טבל" מאה חולין שנתערבו

- הלכה;
- מוציא 101.
- 1 נותן לכהן, 100 מוכר לכהן.
- טעם;
- 1. נקודה א: דצריך להוציא 1 לתרומת מעשר.
- 2. נקודה ב: 100 חולין אינו ראוי לתרומת מעשר.
- 3. נקודה ג: על ה-100 ראשונים שמוציא תלינן שמן החולין שאינו ראוי לתרומת מעשר הוציא.
- ולכן כדי לוודא שיש במה שהוציא 1 שראוי לתרומת מעשר צריך להוציא 101, ועי"ז בוודאי לא ישאר תרומת מעשר בתערוכת.

מאה טבל מאה מעשר שנתערבו

- הלכה;
- מוציא 101.

- 11 נותן לכהן, 90 מוכר לכהן.
- טעם;
- 1. נקודה א: דצריך להוציא 11 לתרומת מעשר.
- 2. נקודה ב: 100 טבל ראוי לעשות רק 10 לתרומת מעשר ולא יותר.
- 3. נקודה ג: על ה-100 ראשונים שמוציא תלינן שמן הטבל הוציאו, ורק 10 מהם ראוי לתרומת מעשר, ונמצא עדיין מעורב 1 של תרומת מעשר. ולכן כדי לוודא שיש במה שהוציא 11 שראוי לתרומת מעשר צריך להוציא 101, ועי"ז בוודאי לא ישאר תרומת מעשר בתערוכת.

מאה חולין מאה מעשר שנתערבו

- הלכה;
- מוציא 110.
- 10 נותן לכהן, 100 מוכר לכהן.
- טעם;
- 1. נקודה א: דצריך להוציא 10 לתרומת מעשר.
- 2. נקודה ב: 100 חולין אינו ראוי לתרומת מעשר.
- 3. נקודה ג: על ה-100 ראשונים שמוציא תלינן שמן החולין שאינו ראוי לתרומת מעשר הוציא.
- ולכן כדי לוודא שיש במה שהוציא 10 שראוי לתרומת מעשר צריך להוציא 110, ועי"ז בוודאי לא ישאר תרומת מעשר בתערוכת.

מאה טבל תשעים מעשר

- הלכה;
- מפריש 10 לתרומת מעשר.
- טעם;
- 1. נקודה א: דצריך להוציא 10 לתרומת מעשר.
- 2. נקודה ב: בין אם כולם באים מן הטבל, ובין אם כולם באים מן המעשר – ראוי ליעשות 10 לתרומת מעשר.
- ולכן אינו צריך להפסיד כלום.

גמ'

תנאי בטבל ומעשר מעורבין

- התרומת מעשר שמוציא מן ה'טבל' צריך מתחלה ליעשות מעשר ראשון, ואח"כ יעשה תרומת מעשר.
- ולכן, כשנתערב מאה טבל ומאה מעשר ומוציא מאה ואחד לתרומת מעשר – על הצד שהמאה טבל ואחד מעשר, יאמר;
- "אם טבל עלה בידי, יהא מעשר ראשון, ואח"כ יהא תרומת מעשר – ואם מעשר עלה בידי יהא תרומת מעשר".
- ונחלקו ריש לקיש (ע"פ ר' יונה) ור' יוחנן אם אחר כל חלק בתנאי צריך לכפול שיהא מבורר;
- לריש לקיש – צריך לכפול.
- לר' יוחנן – אינו צריך לכפול.

~ דף עה ~

תרומת שני כריים באחת מהם

- היה לפניו שני כריים, ואמר – "תרומה של שניהן יהיה באחד מהן";
- לר' יוחנן – שניהם מדומע [אע"פ שאינו מבורר].
- לריש לקיש – התרומה לא חל [שאין הפרשה מבורר].
- מעש"ר טבול לתרו"מ שנתערב בחולין
- אם יש לו מעשר ראשון טבול ממקום אחר – יוציא משם תרומת מעשר כנגד התערובת, ויתוקן על ידי זה.
- ואם לאו – יקרא שם לתרומת מעשר כדי שיבוטל במאה חולין, ויוציא אחד ממאה כשיעור התרומת מעשר.
- וגם משנתנו סובר כן, אלא שמשנתנו מיירי בדברים שאינן בטלין אפי' במאה [כגון אגוזי פרך, וחביות סתומות].
- ואע"פ שאגוזים שנפצעו, בטלין – אסור לעשותן לכתחלה.
- אימתי לא הפסיד כלום
- כל מקום שהטבל מרובה מן המעשר "בעשר" – לא הפסיד כלום.
- מאה דמאי ומאה חולין שנתערבו^י
- נחלקו רבי ור' דוסתאי בר' ינאי כשהקדים והפריש מעשר שני של דמאי לפני שהפריש מעשר ראשון – האם חייב להפריש מן המעשר שני מעשר ראשון;

- לחד – פטור.
- ולפ"ז במאה דמאי שנתערב במאה חולין – אם יש לו פירות אחרים שצריך לעשר עליהם מעשר שני, יכול לעשות המאה דמאי מעשר שני על פירות אלו, והתערובת יפטר על ידי זה ממעשר ראשון.
- לאידך – חייב.
- ולפ"ז אין לו עצה להציל התערובת מן הכהן.

~ דף עו ~

- מאה מעשר תשעים טבל שנתערבו
- הלכה;
- מוציא 91.9,
- 10.9 נותן לכהן, 81 מוכר לכהן.
- טעם;
- 1. נקודה א: דצריך להוציא 10.9 לתרומת מעשר.
- 2. נקודה ב: 90 טבל ראוי לעשות רק 9 לתרומת מעשר, ועדיין חסר 1.9.
- 3. נקודה ג: על ה 90 ראשונים שמוציא תלינן שמן הטבל הוציאו, ורק 9 מהם ראוי לתרומת מעשר, ונמצא עדיין מעורב בו 1.9 של תרומת מעשר.
- ולכן כדי לוודא שיש במה שהוציא 10.9 שראוי לתרומת מעשר צריך להוציא 91.9, ועי"ז בוודאי יתוקן השאר.

- מאה מעשר ושמונים טבל – מפריש 82.8.
- וכן הלאה.

משנה הלכה ח

- עשר שורות של עשר כדי יין
- משנתנו מבאר 5 אופנים שאדם קרא שם מעשר ראשון לכמה חבית מן העשר שורות, ושכח איזהו – ונמצא שיש כאן חבית אחד שיש בו תרומת מעשר וצריך להוציא.

שורה חיצונה מעשר

- אמר "שורה אחת מן החיצונים יהא מעשר ראשון" – נוטל שתי חבית הנמצאות בקרנות מנוגדות.

חצי שורה חיצונה מעשר

- אמר "חצי שורה מן החיצונים יהא מעשר ראשון" – נוטל הד' חבית שבד' קרנות.

שורה אחת מעשר

- אמר "שורה אחת יהא מעשר ראשון" – נוטל עשר חבית באלכסון מקרן לקרן.

חצי שורה אחת מעשר

- אמר "חצי שורה אחת יהא מעשר ראשון" – נוטל עשרים חבית בשתי אלכסונות מקרן לקרן כזה x.

חבית אחת למעשר ואינו יודע איזו

- נוטל עשירית מכל חבית.

^י ע"פ גליונות הגריי"ק.

- עשירית אחת נותן לכהן – והשאר מוכר לכהן.

גמ'

~ דף עז ~

מפריש שני חביות אפי' כשאמר "חצי" שורה חיצונה

- אם עדיין לא הפריש חצי השני של מעשר ראשון;
- יאמר "חצי שורה שעשיתי מעשר תיעשה חציה השני מעשר על השאר – ואז יכול לפרוש רק שני חביות משני הקרנות.
- ואם הפריש כבר חצי השני ממקום אחר – צריך להפריש כל הד' קרנות [ומזה מיירי משנתנו].

חבית טהור וחבית טמא טבולים לתרו"מ

- נותן מכל חבית לכד שיעור תרומת מעשר כנגד שתי החביות – ואומר "אם זהו טהור יהא תרומת מעשר על שתי החביות, ואם זה טמא לא עשיתי כלום".
- וכן יאמר על הכד השני.
- ועל ידי זה בוודאי אין כאן תרומה טמאה.

טבילה בספק טומאה

1. שתי משקה 'וודאי' טמאה – לכו"ע טובל לפני שיאכל 'ספק' תרומה.
2. שתי חבית אחת, ספק טמא ספק טהור – לכו"ע 'אינו' טובל לפני שיאכל 'ודאי' תרומה.
3. שני חביות לפנינו, אחד וודאי טהור ואחד וודאי טמא;

- לרבי – טובל בין ראשונה לשניה [וודאי סופו להגיע לטומאה].
- לר' אלעזר בר' שמעון – אינו טובל [דאינו מחלק בין שני מיני ספיקות, ולעולם תלינן שהוא שותה בסוף].

שותה פחות מרביעית

- אין לומר דר' אלעזר בר' שמעון מודה לסברת רבי דכשיש לפנינו וודאי טמא – צריך לטבול אפי' אחר ראשונה.
- והמחלוקה הוא כשלא שתי רביעית תוך כדי אכילת פרס;
- לרבי – חיישינן שמא ישתי רביעית.
- לר' אלעזר בר' שמעון – לא חיישינן.
- דאין סברא במחלוקה זו.

הדרן ודעתן עלך מסכת דמאי

מסכת כלאים

פרק ראשון החיטים

~ דף א ~

משנה הלכה א

6 זוגות שאינן כלאים זה בזה

1. חיטים - זונין.
2. שעורים - שבולת שועל.
3. כוסמין - שיפון.
4. פול - ספיר.
5. פורקדן - טופח.
6. (פול^א) הלבן - שעועית.

גמ'

שני סוגים ממין אחד

- שני סוגים ממין אחד אינם כלאים בכל הג' מיני כלאים;
- 1. כלאי זרעים.
- 2. הרבעת בהמה.
- 3. שעטנוז.
- והמקור בכולן דכתיב לא תלבש שעטנוז "צמר ופשתים" שהם שני "מינים".

קוצים בכרם

- לר' אליעזר - בכל מקום הוה כלאים [כיון שבערבי מקיימין אותם נאסר בכל מקום].
- לחכמים;

- בערבי הוה כלאים [שהם מקיימין אותם].
- ובשאר מקומות לא הוה כלאים.

זונין עם מינים אחרים

- כיון שיש מקומות שמקיימין "ואף מביאין" זונין ליונים ממקום למקום, אף חכמים מודים שבכל מקום דינו כמאכל בהמה, וכלאים בשעורים.

למה זונין עם חיטים אינם כלאים

- זונין מין חטה הוא, אלא שזינה כדכתיב ולא תזנה הארץ] ונשתנה.

תרומת יין וחומץ

- מן החומץ על היין - לכו"ע אין תורמין לכתחלה [דהוה מן הרע על היפה].
- מן היין על החומץ;
- לר' ישמעאל בן ר' יוסי - תורמין [שהוא מין אחד].
- לרבי - אין תורמין [כיון שנתקלקל הוה שני מינים].

~ דף ב ~

מין אחד שנתקלקל לענין כלאים

- רבי מודה בהלכות כלאים דזונין עם חיטים הוה מין אחד ואינם כלאים [וכן אמרו רבנן קדמאין].

האם כל הפרק זוגות זוגות

1. לבני ישיבה - נחלקו בזה ר' יוחנן ורב;
- לר' יוחנן - בכל הפרק רק הזוגות אינם כלאים זה בזה.

- לרב - בכל הפרק, כולן אינם כלאים זה בזה.

2. לרבא - בין לרב ובין לר' יוחנן בכל הפרק רק הזוגות אינם כלאים זה בזה.

- ולפי"ז מה שהתיר רב לזרוע ה' מיני מרור בערוגה - הוא מפני שדינם כירק.

- ולקמן (ג:) הובא שיטת ריב"ל דאפי' באילנות זוגות זוגות קתני.

תרגום 3 זוגות אחרונות

- ר' הלל בר' אלס כתב^ב;
- פול - פילה.
- ספיר - פישונה.
- פורקדן - גילבונה.

^א בגמ' מבואר שהגירסא הנכונה הוא הלבן, ולא פול הלבן.

^ב שיטת ר' יוחנן במשנתנו מבואר להדיא, אבל עדיין צ"ע מהו שיטת ר' יוחנן בשאר הפרק לפי רבא.

^ג עיין לקמן (ג:) בביאור הגר"ח דבכלאי אילן אפי' לרבא שיטת רב הוא דכולן אינם כלאים זה בזה.

^ד לר' יוסי בשם ר' חייא בר ווא על פנקסו, ולר' יונה בשם ר' חייא בר ווא על כותלו.

- טופח - מילתה.
- (פול) הלכן - סרפונה.

גירסת פול הלבן

- הגירסא הנכונה "הלכן" [והוא מין ירק], ולא פול הלבן.

2 טעמים להשם שעועית

1. מטמטם הלב.
2. משלשל הבני מעיים.

משנה הלכה ב

עוד 8 זוגות שאינן כלאים זה בזה

1. קישות - מלפפון^ה.
- לר' יהודה - הוה כלאים.
2. חזרת - חזרת גלין.
3. עולשין - עולשי שדה.
4. כרישין - כרישי שדה.
5. כוסבר - כוסבר שדה.
6. חרדל - חרדל מצרי.
7. דלעת מצרית - רמוצא^ה.
8. פול המצרי - תרוב.

גמ'

טעמי חכמים ור' יהודה

1. טעם חכמים - מלפפון יכול להיות תולדה דתולדה מקישות [ולכן הוה מין אחד].

- מזרע שבראש הקישות יוצא אבטיח, ומזרע שבראש אבטיח יוצא מלפפון.

2. טעמא דר' יהודה - מלפפון יש בו מתפוח

[ולכן הוה כלאים עם קישות].

- נותנים מזרע שבראש הקישות ומזרע שבראש התפוח בגומא אחת, ויוצא מלפפון [ולכן נקרא מלפפון דביונית פירושו תערובת].

~ דף ג ~

קישות עם אבטיח

- לת"ק - פשוט שאינן כלאים זה בזה.
- לר' יהודה - הגמ' נשאר בספק.
- אבל אין להוכיח מן הברייתא "הקישואין והאבטיחין והמלפפונות לר' יהודה כלאים", דאולי כוונת הברייתא קישואין עם מלפפונות, ואבטיחין עם מלפפונות, ולא קישואין עם אבטיחין.

3 שיטות מהו חזרת גלין

1. לר' חנניה - חסא דאגרין [והם גדלים בהרים].
2. לר' שמעון בר' אבי - אנטובין.
3. לר' יוסי בר' בון - יסי חלי.

מהו עולשין

- עולשין - טרוקסימון.

תרגום עוד 3 מינים

- עולשי שדה - עולתיין.
- כרישין - פרתין.
- כרישי שדה - קפלוטון.

דלעת מצרית לר' נחמיה

- דלעת מצרית שהוה דלעת ארמית, כלאים עם דלעת יונית ועם רמוצא.
- וזהו דלא כמתניתן דדלעת מצרית ורמוצה אינם כלאים זה בזה.

מהו דלעת רמוצא

- דלעת רמוצא הוה דלעת מר שממתיקין ע"י אפר.

מהו חרוב

- פול הדומה לפול מצרי, ועליו דומין לחרוב.

משנה הלכה ג

3 זוגות שאינם כלאים זה בזה

1. לפת - נפוס.
2. כרוב - תרובתור.
3. תרדים - לעוננים.

3 זוגות שר' עקיבא מוסיף

1. שום - שומנית.
2. בצל - בצלצול.
3. תורמוס - פלוסלוס.

גמ'

זהות מין שני שבכל זוג

- נפוס - נפוץ.
- תרובתור - כרוב דקיק.
- לעוננים - המעויין.
- שומנית - תומניתה.
- בצלצול - פללגולה.
- פלוסלוס - פרמוצה.

^ה בגמ' לקמן דף ג. מבואר דמלפפון הוה לשון יונית. ^י לדעת ר' נחמיה בברייתא הם כלאים זה בזה.

משנה הלכה ד

2 זוגות "שאינן" כלאים באילן

1. אַגְסִין - קְרוֹסְטָמְלִין.
2. פְּרִישִׁים - עֲזָרָדִים.

3 זוגות "שהם" כלאים באילן

1. תְּפוּחַ - חֲזָרָר.
2. פְּרִסְקִין - שְׁקָדִין.
3. שִׁיזְפִין - רִימִין.

גמ'

תרגום פְּרִישִׁים

- פְּרִישִׁים - אֶסְפְּרָלְגִין.

טעם השם פְּרִישִׁים

- אין פרי מאילן שמופרש לבישול כזה.

כל ד' מין אחד, או זוגות קתני

- לריב"ל - זוגות.
- לרב - כולן מין אחד [וכן מוכח מן הברייתא שמוסיף פְּכִיִים, וגם מוסיף רוגְיִינִין].

שיטת ב"ש באַגְסִין וקְרוֹסְטָמְלִין

- תלמיד ב"ש הורו לאנשי ציפורי דאֶגְסִין וקְרוֹסְטָמְלִין כלאים וצריכין לקוצצם.
- וחכמים שביבנה אמרו להם שזה שיטת ב"ש [ודלא כהלכה].

תְּפוּחַ וְחֲזָרָר בְּתַחוּם אַרְיַח

- בתחום העיר אריח הרכיבו תְּפוּחַ עם חֲזָרָר, ותלמיד אחד צוה לקוצצם, וחכמים שביבנה אמרו שזה לכו"ע נכמבואר במשנתנו].

אגס וחזרר

- הגמ' נשאר בספק אם אגס וחזרר הוה כלאים.

אגוז ופרסק

- אגוז ופרסק - אסורין משום כלאים.
- והתולדה דאגוז ופרסק הוא קְדָרְיָה פְּרִסְקִיָּה.

הנאה מהרכבת גוי

- מותר לנטוע ייחור שיצא מהרכבת גוי.
- אבל אילן של כלאים אסור לקיימו [כדמוכח לעיל מן המעשה בשוק של ציפורי].

~ דף ד ~

תְּרִיד וִירְבוּז

- תריד וירבוז - ישראל אסור להרכיבן.
- אבל מותר לישראל ליטול מן הזרעים שהגוי הרכיב - ולזורעם במקום אחר.

5 תולדות

1. תריד וירבוז - כורבי לבנון.

2. זרגון ולפת - איסטפניני.
3. שומר וכרפס - פטר פיטרה.
4. לוזין ובוטמין - פיסטקין.
5. זיתים ורמונים - שיזפין.

משנה הלכה ה

4 זוגות שכלאים זו בזו

1. צנון - נפוס¹.
2. חרדל - לפסן.
3. דלעת יונית - דלעת מצרית.
4. דלעת יונית - רמוצה.

גמ'

פרי/ עלין/ טעם שאינן דומים

- בין פרי, בין עלין, ובין טעם שאינן דומות יכולין להיות סיבה לכלאים.

 1. לפס וצנון - פירותיהן אינן דומות.
 2. לפס ונפוס - פירותיהן דומות, והעלין אינן דומות.
 3. צנון ונפוס - פירותיהן והעלין דומות, וטעמם אינן דומות.

 - וכולן כלאים.

משנה הלכה ו

7 זוגות כבע"ח שכלאים זו בזו²

1. זאב - כלב.
2. כלב כופרי - שועל.
3. עזים - צבאים.
4. יעילים - רחלים.
5. סוס - פרד.

¹ בגמ' מבואר דלדעת ב"ש זוג זה הוה כלאים.

² אין זה נפוס שבמשנה ג' דשם מפרש הגמ' שזה נפוץ.

³ לענין הרבעה ולענין הנהגה.

6. פרד - חמור.
7. חמור - ערוד.
3. אילן - בירק.
4. ירק - באילן.

1. לזרוע כלאי זרעים - מותר
[דמזריע זרע "למינהו"
בהוצאה כתיב ולא
בציווין].

• לר' יהודה - ירק באילן
מותר [שאינם נעשים
אחד].

2. לבישת שעטנז - מותר.
3. הרבעת בהמה;
• לר' אלעזר - אסור [וחיתו
ארץ "למינהו"].
• לחכמים - מותר.
4. הרכבת אילן - אסור [עשה
פרי "למינו"].

גמ'

הבהרה בשיטת ר' יהודה

- הרכבת ירק באילן - מותר.
• זריעת זרע אילן וזרע ירק
[כגון זרעי תפוח עם זרעי
אבטיח] - אסור.

~ דף ו ~

למה נתקלה האדמה

1. לר' יודן בר שלום - עברה
על ציווי השם, ולא הוציא
עץ בטעם הפרי הראוי
למאכל.
• נצטווה - ויאמר אלוקים...
"עץ פרי" שהעץ יהיה פרי.
• ועשתה - ותוצא הארץ...
"ועץ עשה פרי" אבל העץ
לא היה פרי.
2. לר' פינחס ור' נתן" -
הוסיף על ציווי השם,
והוציא אפי' אילני סרק.
• נצטווה - ויאמר אלוקים...
"עץ פרי" עץ שמוציא פרי.
• ועשתה - ותוצא הארץ...
"ועץ עשה פרי" פירוש
שעשתה הן עץ שמוציאים
פירות והן אילני סרק.
• והאדמה נתקלה - שממנה
נוצר האדם [וכאדם
המקלל השדיים שממנו
ינק הרשע].

גמ'

כלב עם כלב כופרי

- למשנתנו - אינם כלאים
[דשניהם מין חיה].
• לר' מאיר - כלאים
[דלשיטתו כלב בהמה,
וכלב כופרי חיה].

כלאים בעופות

- דין כללי שאיסור כלאים
שייך בעופות מבואר
במשנה ב"ק פרק ה משנה
ז.
• ובברייתא דבר דליה
מבואר דאפילו כשהן
דומין זה לזה, כגון;
1. תרנגול - טווס.
2. תרנגול - פיסיוני.

~ דף ה ~

כלאים בחיות הים

- הרבעה לא שייך במציאות
בחיות הים.
• עבודה בשני מיני חיות
הים - אסור משום כלאים,
[דכתיב בהם למיניהן].
• וזה שייך בקשירת חבל
לשני מיני דגים.

משנה הלכה ז

4 אופנים של איסור הרכבת
צמחים

1. אילן - באילן.
2. ירק - בירק.

אם גוי מוזהר על כלאים

י לעיל בדף א. הובא דין זה.

"שר" נתן אמר דג' נכנסו לדין אדם, חוה, ונחש, וד' יצאו מקוללין שגם האדמה נתקלה על ידם.

2 מקורות לאיסור הרבעת עוף

1. את חקתי תשמרו - וכל הרבעה בכלל.
2. בהמתך לא תרביע כלאים - ולמידין בהמתך בהמתך משבת דאף עוף בכלל.

2 נפק"מ בין שני המקורות

1. הרביע בהמה ועוף בהתראה אחת;
- אם המקור את חקתי תשמרו - חייב שתים.

• אם המקור בהמתך לא תרביע - חייב אחת.

2. הרכיב אילן והרביע עוף בהתראה אחת;

• אם המקור את חקתי תשמרו - חייב אחת.

• אם המקור בהמתך לא תרביע - חייב שתים.

בניך כשתלי "זיתים"

• לר' לוי - מה זיתים אינם מתערבים עם מינים אחרים אפי' בהרכבה, אף

בניך לעולם לא יתערבו עם העמים.

זיתים ברכב של תמרה

• אסור להרכיב זיתים עם רכב של תמרה.

• ואפי' לר' לוי דאין זיתים "משתנים" בהרכבה, מכל מקום נמתקין עי"ז, וזה אסור משום כלאים

פעולה למתק הפירות

• ר' שמעון בן רבי השקה אילן אפרסק ביין מבושל - כדי למתק הפירות.

